

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Förskoleklassen – en bro mellan förskola och skola?

En studie kring pedagogers tankar om förskoleklassens utformning
efter tio år som egen skolform.

Lina Marmin
Isabell Söderholm

”Inriktning/specialisering/LAU370”

Handledare: Jakob Wenzer

Examinator: Ninni Trossholmen

Rapportnummer: Ht08-1030-10

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Förskoleklassen – en bro mellan förskola och skola?

Författare: Lina Marmin & Isabell Söderholm

Termin och år: Hötterminen 2008

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Jakob Wenzler

Examinator: Ninni Trossholmen

Rapportnummer: Ht08-1030-10

Nyckelord: Förskoleklass, influenser, arbetssätt, fysisk miljö, obligatorisk

Sammanfattning:

Syftet med vår rapport är att undersöka om förskoleklassen verkligen fungerar som den bro mellan förskola och skola som den var tänkt att vara och ifall den är så viktig att den borde bli obligatorisk. Den viktigaste frågan att besvara blir därför vilken verksamhet, av förskolan eller skolan, som påverkar förskoleklassen mest och varför? Utifrån dessa tankar har vi genom litteraturstudier, intervjuer och observationer försökt ta reda på hur pedagogerna ser på sitt eget arbete, samt hur tidigare forskare uppfattat situationen.

Det vi kom fram till var att förskoleklassen påverkas i ganska hög grad av skolans arbetssätt eftersom det är där den är belägen, men samtidigt så finns det många tankar från pedagogernas sida att försöka använda sig av förskolans förhållningssätt gentemot eleverna. Även förskolans syn på kunskap och hur man lär verkar finnas i förskoleklassen och pedagogerna tror inte att arbetssätten hade förändrats om verksamheten varit belägen i en förskola istället. Det finns en tydlig önskan från pedagogerna om att förskoleklassen ska bli obligatorisk i sin nuvarande form, eftersom de sexåringar som inte går i förskoleklass anses missa så mycket inför förstaklass. Det verkar ändå som att förskoleklassen i ganska hög grad uppfyller sin funktion som bro mellan förskolan och skolan eftersom eleverna får tränas i skolans kultur samtidigt som de får ha kvar en del av tryggheten de känner igen från förskolan.

Det viktigaste som framkommer i denna rapport är att förskoleklassen fungerar som en bra verksamhet, både för elever och pedagoger, men det som kanske skulle behöva utvecklas ytterligare är att försöka förmedla förskolans arbetssätt in i skolans tidigare år också och inte bara hålla kvar dem i förskoleklassen. Där ligger nästa steg för oss som blivande pedagoger att arbeta vidare för att ge eleverna ett livslångt och lustfyllt lärande.

Förord

Vi har i denna rapport försökt fånga några av de dilemman som kommer att möta oss i skolans värld genom människors olika syn på vad kunskap är och hur den bäst förmedlas. Vi har här riktat in oss på förskoleklassen och vad den har för betydelse som skolform, samt för sexåringens lärande och framtida intresse för lärande.

Många av rapportens delar har vi, som författare, utfört och skrivit var för sig. Samtidigt har vi haft väldigt mycket mailkontakt där vi hjälpt varandra med delarna och även tillfört ytterligare information som vi tycker saknas. Sporadiskt har vi även träffats för att dela med oss av åsikter och tankar, men även för att komma överens om hur vi ska arbeta vidare med rapporten.

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare, Jakob Wenzer, som har besvarat våra frågor och fungerat som bollplank. Tack även till de pedagoger, som är verksamma i de förskoleklasser vi valde ut som utgångspunkt i vår undersökning, som så villigt lät sig bli intervjuade och gav så mycket av sig själva och sina tankar i svaren på våra frågor.

Lina Marmin & Isabell Söderholm
Göteborg, december 2008

Innehållsförteckning

FÖRORD	3
INLEDNING	6
BEGREPPSFÖRTYDLIGANDE	7
SYFTE	8
Frågeställningar	8
LITTERATURGENOMGÅNG	9
Förskoleklassens bakgrund och historia	9
Småbarnsskola	9
Barnkrubba	9
Barnträdgården i Tyskland	9
Barnträdgården i Sverige	10
Förskoleklassens framväxt	10
Förskoleklassen	11
Förskoleklassens verksamhet	12
Dolda förväntningar i skolan	12
Förskoleklassen – ett tionde skolår?	13
Individ och grupp	13
Olika verksamheter	13
Förskolans rutiner	13
Förskoleklassens rutiner	14
Skolans rutiner	14
Likheter och olikheter mellan verksamheterna	14
Ett tionde skolår?	15
Teoretisk anknytning	15
METODVAL	16
Litteraturval	16
Intervjuer	16
Att planera intervjuerna	16
Att genomföra intervjuerna	17
Intervjuers reliabilitet, validitet och alternativa kompletteringar	18
Observationer	18
Etiska dilemman	19
RESULTATREDOVISNING	21
Informanter	21

Observationer	21
Linaskolan	22
Isabellskolan.....	22
Intervjuer	23
Förskoleklassen	23
Klassrumsmiljön.....	24
Förskoleklassens arbetssätt.....	25
Pedagogens tankar kring hinder och möjligheter	29
SLUTDISKUSSION.....	32
Förskoleklassen	32
Klassrumsmiljön	33
Förskoleklassens arbetssätt	34
Pedagogens tankar kring hinder och möjligheter	35
Sammanfattning	36
Influenser från förskolans eller skolans verksamhet?.....	37
Den fysiska miljön	37
Hinder och möjligheter i förskoleklassen	37
Obligatorisk förskoleklass eller ett tionde skolår	37
Källkritiska reflektioner och förslag på vidare forskning	38
Avslutande tankar och reflektioner	38
REFERENSLISTA.....	40
Böcker	40
Rapporter.....	40
Tidskrifter.....	40
Häften.....	40
Internetsidor	41
Intervjuer	41
BILAGA 1.....	42
Intervjufrågor.....	42

Inledning

I och med att förskoleklassen i år, 2008, fyller 10 år så anser vi det intressant att undersöka huruvida förskoleklassens verksamhet uppfyller de mål som regeringen satte upp 1998, samt hur pedagogerna som är aktiva inom förskoleklassens verksamhet ser på sitt uppdrag och vad de har för ambitioner med sin verksamhet. I tidningen *Förskolan* (nr 6, 2008) har man fokuserat på just förskoleklassen och gjort ett helt temanummer inom detta ämne. Flera av författarna ställer sig kritiska till om förskoleklassen verkligen fungerar som en mjuk övergång till grundskolan, och anser istället att den fyller en funktion som ett tionde skolår. Journalisten Helene Lumholdt (2008:35) menar att detta är någonting som vår utbildningsminister Jan Björklund håller med om hade varit bättre, eftersom Sverige är det enda land i världen som har en särskild skolform för sexåringar.

Vi slås även av tanken att när man använder ordet förskoleklass så ligger betoningen på just 'klass' och inte på 'förskole'. Detta gör oss lite undrande eftersom tanken från början var att förskolepedagogiken skulle genomsyra verksamheten i förskoleklassen för att få genomslag i grundskolans pedagogik. Det väckte vår nyfikenhet kring hur man arbetar i förskoleklasser och vilken syn pedagogerna som arbetar där har på sin egen verksamhet kontra regeringens beslut för tio år sedan.

Enligt läroplanen, Lpo94, är leken ett väldigt viktigt inslag i skolans verksamhet, särskilt för att eleverna i de tidigare åren lättare ska kunna tillägna sig kunskap. Leken ingår, tillsammans med det skapande arbetet, som en del av det aktiva lärandet (Skolverket 2006a:5-6). Detta visar på hur viktig leken är i förskoleklassen och även i de första skolåren, men det vi funderar över är hur stor utbredning leken har i skolan, och i vilken utsträckning den ses som en del av den pedagogiska verksamheten och inte bara som en sysselsättning för lediga stunder. Vi anser att förskolan har en tydligare syn på leken som en plats där barnen lär sig något än vad skolan har. På grund av detta undrar vi hur mycket förskoleklassen påverkats av skolans syn på leken som en fritidssysselsättning.

Lpo94 säger även att alla typer av kunskap ska finnas med och utforma verksamheten och att elevernas lust att lära utgör en grund för all undervisning (Skolverket 2006a:9). För att eleverna ska få lusten att lära är det viktigt att pedagogerna utgår från de erfarenheter klassen har, men även tar med varje elevs bakgrund, språk och kunskaper (ibid. 2006a:4). Vi är väldigt nyfikna på att se vilka metoder pedagogerna i förskoleklassen använder sig av för att ta tillvara det som eleverna redan kan och öka deras kunskaper från den nivå där de befinner sig, samt hur de gör detta kunskapande på ett lustfyllt sätt.

Läroplanen lyfter också fram att de som arbetar i skolan, förskollärare, fritidspedagoger och lärare, bör ta vara på varandras kompetenser för att ge eleverna så stor bredd i undervisningen som möjligt (Skolverket 2006a:6). Vi tycker att ett varierat arbetslag utgör en bra grund för blandade arbetsformer och därför bör det alltid finnas pedagoger med olika kompetenser och intressen i ett arbetslag. För att undvika för mycket konflikter är det även viktigt att ha gemensamma mål och tankar om vad det är man vill att eleverna ska utveckla. Utöver ett bra samarbete i arbetslaget är det dessutom viktigt för pedagogerna i förskoleklassen att ha ett väl fungerande samarbete med förskolan (ibid. 2006a:14) eftersom det är härifrån förskoleklassen bör hämta inspiration för sitt arbetssätt (Lumholdt & Klasén McGrath 2006:5).

Begreppsförtydligande

I denna rapport har vi valt att kalla barnen i förskoleklassen för *elever*, eftersom det är denna benämning som Lpo94 (Skolverket 2006a) använder för barn i det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet. De barn som förekommer i anknytning till förskolan kommer däremot att benämnas som *barn* eftersom detta är benämningen som används i Lpfö98 (Skolverket 2006b).

Vi har även valt att beteckna de som arbetar i skolan, förskolan och förskoleklassen för *pedagoger* eftersom de som verkar på dessa ställen har olika utbildning och i stället för att skriva deras titel nämner vi dem därför alla under ett och samma namn: *Pedagoger*.

På samma sätt är det så, att de gånger vi skriver om *skolan* så innebär det grundskolan, det obligatoriska skolväsendet, och då i synnerhet den tidigare delen av denna verksamhet, det som tidigare benämndes lågstadium och som i sin undervisning utgår ifrån Lpo94.

Förskolan är, då den nämns i denna rapport, den verksamhet som innefattar dagverksamhet för ett- till femåringar, i den form som beskrivs i Lpfö98 (Skolverket 2006b).

Förskoleklassen är den verksamhet för sexåringar som bedrivs inom skolans verksamhet men som inte är obligatorisk. Dock har varje kommun skyldighet att erbjuda alla sexåringar plats i en förskoleklass (Skolverket 2008).

Med definitionen *fritidshem* syftar vi till verksamheten före och efter skoltid som, liksom förskoleklassen, arbetar efter Lpo94 och som i stor utsträckning handlar om tillsyn av elever i de yngre skolåren.

Då vi i vår rapport talar om *klassrum*, menar vi de rum där klassundervisningen i en skola pågår. I förskoleklassen ser dessa rum ofta inte ut som klassrummen gör för övriga elever på skolan, men eftersom förskoleklassen är belägen i skolan använder vi samma ord för dessa utrymmen.

Vi har i denna rapport valt att benämna de vi intervjuat som *informanter*. Anledningen till att vi valt detta är för att man i etnologiska studier ofta inriktar sig mer mot kvalitativa forskningsmetoder och då är det viktigaste att få information från den som blir intervjuad och inte att enbart respons eller ett exakt svar på en bestämd fråga (Fägerborg 1999).

När det talas om *vi* i denna rapport åsyftas författarna av texten, d.v.s. Lina Marmin och Isabell Söderholm.

Syfte

Det vi vill undersöka är hur väl yrkesverksamma pedagoger upplever att förskoleklassen fungerar som en länk mellan förskola och skola, vilka möjligheter verksamheten har som obligatorisk skolform, samt hur den fysiska miljön påverkar arbetssättet i förskoleklassen. Utifrån detta syfte har vi valt att fördjupa oss närmare genom följande frågeställningar:

Frågeställningar

- Influeras verksamheten i förskoleklassen mest av skolans eller förskolans arbetssätt?
- Vilken betydelse har den fysiska miljön i klassrummet för hur förskoleklassens verksamhet kan utformas?
- Vilka är pedagogernas erfarenheter av de hinder och möjligheter som är förbundna med förskoleklassens verksamhet?
- Anses förskoleklassen bli en obligatorisk skolform i sin nuvarande utformning eller ett tionde skolår med mål att uppfylla?

Litteraturgenomgång

Vi har genom olika källor sökt kring vad som redan skrivits inom vårt ämne i rapporter, artiklar och övrig litteratur och i detta kapitel har vi valt att sammanfatta detta.

Förskoleklassens bakgrund och historia

Jan Palmblad (2001) har i sin rapport *Förskoleklassen, historik och kursplan* fokuserat på hur förskoleklassen kom till och varifrån den härstammar. Han nämner där bland annat småbarnsskolor, barnkrubbor och barnträdgårdar som föregångare till den nuvarande förskoleklassen.

Småbarnsskola

Carl af Forsell startade i Stockholm 1836 en småbarnsskola, som var för barn mellan två och sju år. Idéerna kom från början ifrån Skottland, där man grundade den första småbarnsskolan år 1816. Undervisningen bestod av kortare arbetspass på ungefär 20 minuter där de äldre barnen fick lära sig att läsa och skriva och mellan passen lärde de sig sång- och danslekar, samt även religiös fostran. Tanken var att de äldre barnen skulle lära sig att ta ansvar för de yngre och att alla barn skulle känna sig trygga och bli väl omhändertagna, därför var aga inte tillåtet inom småbarnsskolan. Man bekostade verksamheten via välgörenhetsföreningar så att den på så vis kunde vara kostnadsfri för familjerna. Efter starten i Stockholm, öppnade man flera småbarnsskolor runt om i landet och de fanns kvar ända till början av 1900-talet (Palmblad 2001: 21-22).

Barnkrubba

I Sverige startade man den första barnkrubban 1854, även den i Stockholm av Magnus Huss. Man ansåg inte att verksamheten hade så hög status och det var endast de som verkligen var tvingade att lämna sina barn där som gjorde det. Dessa var bland annat ensamstående mödrar som annars skulle ha blivit nödgade att lämna bort sina barn som fosterbarn om det inte fått chansen att passa på att arbeta under tiden som barnen var i barnkrubban. Verksamheten var inriktad på social omsorg och bestod mest i barnpassning inomhus, utan att se till barnens behov, varken lokalmässigt eller pedagogiskt och det förekom ingen utbildad personal förutom en diakonissa, som var ansvarig för verksamheten. Precis som i småbarnsskolan var verksamheten till största delen finansierad av välgörenhetsföreningar eller församlingar och i övrigt fick man som förälder betala en låg avgift. Rutinerna under dagen bestod av bön, morgonpsalm, måltider, toalettbestyr, vila och ibland lite lekar och sång. Barnkrubborna levde kvar ända in på 1950-talet, men gick då under namnet daghem, som senare bytte namn till förskola. Verksamhetens innehåll förändrades under tiden, men man ansåg ändå fortfarande att det var en nödlösning på föräldrarnas behov av barnomsorg (Palmblad 2001: 22-23,27).

Barnträdgården i Tyskland

I Tyskland 1837 startade Friedrich Fröbel en verksamhet som han benämnde 'Kindergarten'. Fröbel såg pedagogen som en trädgårdsmästare och barnet var en planta som måste vårdas med omsorg, därav fick verksamheten sitt namn. Fröbel var kritisk till de institutioner för barn som växte fram under 1800-talets första del eftersom han ansåg att de bara fyllde en social funktion. Han menade istället att barnen behövde både omsorg och omtanke och betonade vård och pedagogiskt innehåll, som därför blev viktiga inslag i verksamheten. Han ansåg att

den fria leken var viktig för barnets utveckling och det har även satt sina spår i dagens förskola och förskoleklassverksamhet. Via Frøbels idéer växte sedan de svenska barnträdgårdarna fram och många av hans tankar lever kvar än idag (Palmlblad 2001: 23-25).

Barnträdgården i Sverige

I Sverige startade man den första barnträdgården i Stockholm år 1896 av Anna Eklund. Tanken med verksamheten var att barn mellan tre till sju år skulle vistas där några timmar per dag och få ta del av olika sorters slöjdformer, teckning, sagoläsning, sång- och danslekar och naturupplevelser. Avgiften var dock ganska hög, vilket resulterade i att de flesta barnen kom från medel- och överklassfamiljer och detta var beklagligt eftersom Frøbels tanke var att alla barn skulle ha tillgång till verksamheten. Därför grundade systrarna Ellen och Maria Moberg en folkbarnträdgård i Norrköping år 1904 där alla barn oavsett ekonomisk situation fick lov att vara eftersom verksamheten fick bidrag ifrån föreningar och kommuner. Barnträdgårdarna har genom åren genomgått en del namnbyten så som, lekskola, deltidsgrupp och nu till sist förskoleklass (Palmlblad 2001:25-27).

Förskoleklassens framväxt

På 1940-talet lades olika förslag fram som syftade till att föra samman förskoleverksamheten och skolan och det allmänna intresset för detta blev allt större under 1960-talet. Samtida skolutredningar ansåg att tiden var mogen för ett sådant samgående mellan skola och barnomsorg, men några konkreta förslag genomfördes aldrig (Palmlblad 2001:64). År 1944 fick daghemmen och lekskolan i alla fall en gemensam benämning, nämligen halvöppen barnavård. Man har även använt sig av begreppet barnomsorg som ett mera heltäckande koncept som innefattar daghem, skolbarnomsorg, familjedaghem och öppen förskola (ibid. 2001:27-29).

Under 1970-80-talen vaknade intresset igen för att föra samman förskoleverksamheten och skolan. Man tog då upp frågan om deltidförskolans roll för sexåringarna och deras introduktion i skolan genom två nya skrifter: *Förskolans pedagogiska verksamhet – mål och inriktning* och *Förskola – lågstadium, verksamhet för kontinuitet* (Palmlblad 2001:65). År 1975 blev daghemmens och deltidförskolornas verksamhet reglerad i lag, vilket innebar att alla sexåringar fick rätt till förskoleplats. Förskola blev då ett samlingsbegrepp för både daghem och deltidförskola och socialstyrelsen gav ut en serie skrifter som kallades *Arbetsplan för förskolan* (ibid. 2001:60).

Palmlblad (2001) berättar att det år 1985 skrevs en rapport som kallades *Förskola-skola* och i samband med att den skrevs fördes en diskussion kring en eventuell sänkt skolålder (Palmlblad 2001:64-65), men det dröjde fram till år 1991 innan det infördes i skollagen att sexåringar fick möjlighet att börja i grundskolan. Detta kom att kallas flexibel skolstart och gjorde att ett intensivt utvecklingsarbete i Sveriges kommuner sattes igång och resulterade i att en speciell sexårsverksamhet utvecklades (Skolverket 2001:17).

1996 överfördes frågorna om förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg från Socialdepartementet till Utbildningsdepartementet, vilket medförde att förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen blev en del av utbildningssystemet, där man framhöll den pedagogiska rollen i verksamheterna. I regeringens skrivelse 1996/97:112 redogör regeringen för sin syn på vilka områden som ska prioriteras inom förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och skola. Frågor kring utveckling och lärande, samt integreringen mellan olika verksamheter betonas och man menar att avsikten är att skapa ett gemensamt synsätt på barns och ungdomars utveckling och lärande, samt att de pedagogiska verksamheterna skall anpassas för

att möta de nya krav som samhällsförändringarna innebär för varje individ. Vidare anser man att genom att integrera förskolans sexårsverksamhet med skolan och skolbarnomsorgen, kan alla verksamheter för eleverna förbättras och man bör även fokusera på en utveckling mot gemensamma mål, arbetsformer och synsätt i de olika verksamheterna. Arbetslagens olika kompetenser ska tillsammans bidra till att möta elevernas olika behov av stöd och stimulans. Regeringen satte även samman en kommitté som fick i uppgift att arbeta fram ett nytt måldokument för verksamheten för barn och ungdomar mellan 6-16 år och i början av 1997 fanns ett färdigt dokument, *Växa i lärande SOU 1997:21*, med förslag till en läroplan för åldrarna 6-16 år. (Palmlblad 2001:18).

Förskoleklassen

Under 1990-talet tog skolverket över som huvudman efter socialstyrelsen och då kom daghemmen att kallas förskola och deltidsguppen benämndes formellt för förskoleklass. Detta ledde till viss oenighet bland politiker, tjänstemän och pedagoger där vissa var rädda för att barnomsorgen skulle tas över för mycket av skolan och att skolverkets intentioner om att verksamheterna skulle dra nytta av varandra inte skulle komma till fullt uttryck. Skolverket menar att förskolepedagogiken ska genomsyras i grundskolan och påverka dess arbetssätt, framförallt i de lägsta grundskoleåldrarna (Palmlblad 2001:65-66). Detta är någonting som även tas upp i *Att bygga en skolform för 6-åringar* (Skolverket 2001), där SIA-utredningen 1974 föreslog ”att skolans möjligheter till omsorg skulle förbättras och förordade att grundskolan i högre grad än f.n. skall tillämpa arbetssätt och arbetsformer som mer knyter an till förskolepedagogiken” (2001:17). 1 januari 1998 kom skolbarnomsorgen, deltidsförskola, daghem, familjedaghem med i skollagen och förskolan blev en egen skolform med egen läroplan, Lpfö98. I samband med detta kom även trettimmarsverksamheten för sexåringar att kallas för förskoleklass, som kom att ingå i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmen, Lpo94 (Palmlblad 2001:27-29).

Förskoleklassen blev ett led i en strävan mot ökad integration mellan förskola, grundskola och fritidshem. Ett syfte med verksamheten är att utöka arbetsformerna och generera ett nytt pedagogiskt förhållningssätt, för att skapa förutsättningar för det livslånga lärandet (Skolverket 2001:3). Mötet mellan förskolan och grundskolan förväntas frigöra pedagogisk utvecklingskraft och ge nya möjligheter för lärande. Det betonas att det som är naturliga inslag i förskolepedagogiken, bl.a. lek, omsorg och skapande, ett temainriktat arbetssätt och barnets eget utforskande, bör få genomslag i skolan och därmed också i förskoleklassen (ibid. 2001:7).

Regeringen menar att verksamheten i förskoleklassen ska stimulera elevernas utveckling och lärande och verka som en grund inför den fortsatta skolgången, samt att förskolans pedagogiska tradition med lek, skapande och eget utforskande ska ges stort utrymme i förskoleklassen så att grundskolan också kan ta del av denna pedagogik. Tanken är också att en bro ska byggas mellan förskolan och grundskolan för att på så vis förbättra kvalitén i båda verksamheterna (Utbildningsdepartementet 2008). Detta anser även skolverket, som menar att de olika pedagogikerna ska mötas i och med förskoleklassens verksamhet, samt att genom att förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmen kommer närmare varandra så utvecklas verksamheterna (Skolverket 2005).

Förskoleklassen är nu en frivillig skolform för alla Sveriges sexåringar, men den är obligatorisk för kommunerna att tillhandahålla och kommunerna är skyldiga att erbjuda plats från och med höstterminen det år då eleverna fyller sex år. Verksamheten skall ingå i kommunens skolplan och omfatta minst 525 timmar om året (Skolverket 2008).

Förskoleklassens verksamhet

Tanken från regeringens sida är att den pedagogiska verksamheten som bedrivs i förskoleklassen ska betraktas som undervisning, men att förskolepedagogiken som ett naturligt inslag, så som elevens eget utforskande, lek, skapande och även omsorg, ska ingå och på så vis skapa en ny slags undervisning (Bergström 2006:9). Leken är i detta sammanhang den viktigaste komponenten i förskoleklassens arbete. Genom leken kan pedagogen iscensätta olika lärandesituationer och hjälpa eleverna att lära i naturliga sammanhang (ibid. 2006:23) samtidigt som leken hjälper eleverna att bearbeta sina upplevelser och förbereda dem för framtida situationer. Det är därför den vuxnes ansvar att ge leken utrymme, samtidigt som man ger eleverna förutsättningar för att utveckla leken (ibid. 2006:25).

I boken *Att lära som sexåring- en kunskapsöversikt* anser Pramling Samuelsson och Mauritzson (1997) att det behövs en ny pedagogik för elever i den tidiga skolåldern. Det viktiga i detta uttalande är att det i förskoleklassen inte bör vara delar av dagen som går åt till förskoleliknande aktiviteter och andra delar av dagen som går åt till mer skolinriktade aktiviteter, utan att man tar det bästa från dessa båda synsätt och skapar en ny skolform som ger eleverna de bästa förutsättningarna för lärande (Pramling Samuelsson & Mauritzson 1997:65). Detta ger eleverna en röd tråd genom skoldagen, eftersom onödiga avbrott för byte av aktivitet förhoppningsvis försvinner (Lumholdt et al. 2006:5). Även om arbetet läggs på en nivå som är anpassad för barnen i gruppen finns det stora möjligheter att utgå från skolans kursplaner (Bergström 2006:41) samtidigt som möjligheten att arbeta individanpassat ökar med detta arbetssätt eftersom man utgår från förskolans pedagogiska tanke om att möta eleven där den är utan krav på att den nått en viss nivå (Lumholdt et al. 2006:6).

Det viktigaste för eleverna i förskoleklassen kan ibland vara att lära känna skolmiljön och känna sig trygga där för att få ett intresse och en nyfikenhet för att fortsätta lära (Lumholdt et al. 2006:7). Om förutsättningarna är de rätta har sexåringen även största möjligheterna att ta in ny kunskap (Pluckrose 1994:23). Det som förskoleklassen kan bidra med i detta sammanhang är en bra omgivning för lärande samt att ge eleverna den tid de behöver. Alla elever behöver olika mycket tid för att lära, men de behöver även ges tid för att hinna bli engagerade i något. De har även olika mycket uthållighet för att ägna sig åt en aktivitet och därför bör klassrummets miljö vara utformad så att många olika aktiviteter kan pågå samtidigt utan att någon blir störd i sitt arbete (Pramling Samuelsson & Mauritzson 1997:60-61). Sexåringar har även ett stort behov av rörelse och att använda alla sina sinnen i sitt lärande och därför bör aktiviteterna i förskoleklassen utnyttja dessa behov i undervisningssituationer eftersom motoriska aktiviteter hjälper sexåringarna att förstå sin omvärld (Pluckrose 1994:18-19).

Det förhållningssätt som pedagogerna har gentemot barnen i förskolan, att leken är ett lärande och att lärandet kan vara en lek, bör följa med dem upp i förskoleklassen och skolan när de sedan blir elever så att det som eleven redan kan blir en utgångspunkt i nästa lärandesituation (Lumholdt et al. 2006:5).

Dolda förväntningar i skolan

I *Att lära som sexåring – en kunskapsöversikt* (1997) hänvisar Pramling Samuelsson och Mauritzson till Haug (1992) och beskriver förskolan och skolan som innehavare av olika sorters koder eller kulturer som inte egentligen har med personerna som arbetar där att göra,

utan med själva konstellationen. Därför kommer förskollärare som börjar arbeta i skolan att arbeta på liknande sätt som en lärare i de tidigare åren och även skapa läroplaner som utgår ifrån skolans traditioner med t.ex. ämnesuppdelning. Detta innebär även att fler aktiviteter blir vuxenstyrda och att leken får mindre utrymme genom dessa koder och kulturer, utan att pedagogerna själva är medvetna om det (Pramling Samuelsson & Mauritzson 1997:47). Det verkar även som att ”många lärare i skolan ser tystnad som en förutsättning till lärande” (ibid. 1997:72) och att dialogen som kommunikationsform är mer inskränkt i skolan än i förskolan, detta i förhållande till att många elever i denna ålder måste prata högt för sig själva för att kunna lösa problem (ibid. 1997:72).

Förskoleklassen – ett tionde skolår?

Eftersom vi har haft boken *Förskoleklassen – ett tionde skolår?* (Karlsson, Melander, Pérez Prieto & Sahlström 2006) som utgångspunkt i våra tankar när vi påbörjade arbetet med vår rapport anser vi det viktigt att här i vår litteraturgenomgång redogöra för vad författarna kommit fram till i sina undersökningar, för att sedan, i vår diskussion, jämföra deras tankar med våra egna.

Förskoleklassen – ett tionde skolår? (Karlsson et al. 2006) är skriven som en sammanfattning av de resultat som framkom efter projektet *Förskola och skola i samverkan* (FISK) som bedrevs i Uppsala mellan 1999 - 2005 (2006:7). Författarna menar att grundskolan nu börjar vid 6 års ålder istället för vid 7 år, som det var tidigare. De hävdar även att man som barn måste kunna många svåra saker för att börja skolan och att barnen är väl medvetna om att de måste klara av dessa saker för att vara i skolan (ibid. 2006:9). Författarna har fokus på hur samspel mellan personer i skolverksamheten sker in i minsta detalj, samt använder livsberättelseintervjuer där dessa får berätta om sina erfarenheter. De beskriver deras vardag och granskar även styrdokument för att förstå hur reformer kommit till. De menar att individens erfarenheter formas utifrån handlingar i samspel med andra (ibid. 2006:10-11).

Individ och grupp

En pedagog som intervjuats i boken menar att det är viktigt att skapa en trygg grupp i förskoleklassen och där måste man lägga störst fokus på individen, samt att det är upp till pedagogen att möta alla individer och ge dem den plats och det utrymme som de behöver. Som pedagog får man heller aldrig säga att någon gör fel, utan alla arbetar efter sina egna förutsättningar och förmågor. Det handlar på så vis om att ge eleven ansvar för sitt eget lärande, samtidigt som man som pedagog möter eleverna på deras egna villkor (Karlsson et al. 2006:19). Författarna menar att genom att gå i skolan lär man sig att fungera ihop i en grupp och ansvara för att göra sitt bästa, samtidigt som man som elev ska acceptera att det ytterst är läraren som bestämmer (ibid. 2006:20).

Olika verksamheter

Författarna ger sin bild av hur de olika rutinerna i förskola, förskoleklass och skola yttrar sig och för att få en bild av hur man arbetar i förskoleklassen är det viktigt att även veta hur man arbetar i de verksamheter som finns runt omkring (Karlsson et al. 2006:21).

Förskolans rutiner

På förskolor kommer barnen när som helst på morgonen, de ritar, pysslar eller gör någonting annat. Sedan brukar de ha morgonsamling då barnen ropas upp, man pratar om vilken dag det

är och kanske sjunger man olika sånger. Förmiddagen ägnar man sedan till en utflykt, att leka utomhus eller utföra någon vuxenstyrd aktivitet som oftast är en konkret uppgift, t.ex. rita av sin fot för att få reda på vilken skostorlek man har. Sedan är det lunch och då kan man ha en samling till och sedan sätter sig alla vid sin bestämda plats, vid redan dukade bord, i samma lokaler som man vistas i hela dagen. Efter lunchen brukar de minsta få sova och de äldre barnen har någon form av läs-vila, då en pedagog läser saga eller låter barnen lyssna på band. Eftermiddagen kan man vara både inomhus eller utomhus och då är det ofta så att barnen leker med någonting som de själva väljer. Någon gång under eftermiddagen äts det mellanmål och sedan droppar barnen av en efter en och går hem tillsammans med sina föräldrar (Karlsson et al. 2006:22).

Förskoleklassens rutiner

I förskoleklassen brukar verksamheten se ut ungefär såhär beskriver författarna. Eleverna kommer klockan 8.10 och då börjar förskoleklassen. Man samlas då i en ring och har morgonsamling där eleverna blir uppropade. Efter samlingen har man ett vuxenlett arbetspass där man arbetar med bokstäver, eller siffror, det håller på i en timme och sedan är det rast. På rasten är man ute på skolgården och leker och efter 20 minuter ringer klockan in. Då följer ytterligare ett arbetspass när eleverna pysslar med någonting eller arbetar i sin arbetsbok. Ibland får eleverna göra någonting fritt, t.ex. leka affär eller spela spel. Efter arbetspasset går man tillsammans till matsalen och äter lunch, eleverna tar då själva sin bricka, tallrik, bestick och sin mat och sätter sig på bestämda platser. Efter maten går de ut och leker på gården igen. Dagen i förskoleklassen avslutas med ett arbetspass och sist en samling. Efter samlingen går några elever hem medan andra stannar kvar på fritidshemmet (Karlsson et al. 2006:22-23).

Skolans rutiner

I de tidiga åren av skolan börjar man tio över åtta och då går eleverna in i klassrummet och sätter sig i soffor eller på golvet. Man börjar med en morgonsamling där man sjunger en välkomstsång och därefter är det upprop. Man pratar även om vilken dag det är och vad det blir för lunch. Sedan instruerar läraren eleverna i vad de ska arbeta med och de går och sätter sig vid sina bänkar och börjar arbeta. Efter en timme bryts aktiviteterna för rast och eleverna går ut på gården och leker. Efter 20 minuter ringer det in och det är dags för nästa arbetspass, då är det kanske gemensamma genomgångar, bänkarbete och högläsning som gäller. Efter detta går man till matsalen och äter lunch, eleverna tar sin bricka, tallrik, bestick och mat och sätter sig på en bestämd plats. Efter lunchen går de ut och fortsätter att leka på gården. Eftermiddagens arbetspass inleds med tyst läsning och sedan följer andra aktiviteter. Ibland gör man en utflykt eller något som är lite friare. Skoldagen avslutas med att alla samlas och pedagogen läser högt för eleverna och tillsammans sjunger man en slutsång. Vissa elever går sedan hem medan andra stannar kvar på fritidshemmet (Karlsson et al. 2006:24).

Likheter och olikheter mellan verksamheterna

Författarna menar att det finns både likheter och skillnader i de olika arbetssätten och att ett gemensamt inslag är morgonsamlingarna, samt olika förmiddagsaktiviteter som är lärarledda. I förskoleklassen och skolan har man två arbetspass på förmiddagen som bryts av en rast emellan och förmiddagen är oftast lärarledd medan eftermiddagen kan vara mera fri för barnen. I skolan är hela dagen ledd av pedagogen, även om man leker en lek tillsammans så styrs den av pedagogen. Kring lunchsituationen sker en stor förändring mellan förskolan och förskoleklassen eftersom man i förskolan äter i sina vanliga lokaler, men i förskoleklassen går man iväg till en matsal, vilket kräver mera kunskap ifrån eleverna. Författarna anser att i förskoleklassen delas dagen upp i flera mindre delar, där varje del motsvarar ett skolämne varvat med raster, medan man i förskolan har dagen uppdelad i längre perioder. I

förskoleklassen anser man inte att utevistelsen har någon pedagogisk förankring, utan den är mest till för att eleverna ska springa av sig så att de sedan orkar sitta stilla och koncentrera sig på arbetspassen (Karlsson et al. 2006:24-26). I förskolan fungerar uteaktiviteterna mera som ett jämbördigt alternativ till inomhusaktiviteterna, medan man i förskoleklass och skolan ser dem som avkoppling och vila inför nästa arbetspass, detta ser författarna som ett av argumenten till att förskoleklassreformen inneburit en tidigareläggning av skolstarten (ibid. 2006:113). Karlsson et al. (2006) anser att ”rasterna görs till ett medel för att uppnå andra mål” (2006:113).

En annan skillnad mellan förskolan och förskoleklassen är att eleverna får med sig ett schema hem som sedan följs under dagarna i förskoleklassen, detta för att även föräldrarna ska veta vad som kommer att hända. På förskolan är det inte lika noga att allting som ska hända under dagen finns nerskrivet i förebyggande syfte, utan det kan man påvisa i efterhand (Karlsson et al. 2006:26).

Ett tionde skolår?

Författarna anser att det i deras observationer visat sig att det är förskolan som har anpassat sig till skolans organisation istället för tvärtom, vilket var meningen från början, och i och med detta så har det genom förskoleklassen bildats ett tionde skolår istället (Karlsson et al. 2006:168). Man säger att ett av argumenten till att föra in förskolepedagogiken i skolan var att man ville förändra skolans verksamhet och få in mer arbete i arbetslag, samt fler barncentrerade aktiviteter som sedan skulle samordnas med den ämnesinriktade verksamheten och på så vis skulle skolans arbetssätt kunna förändras (ibid. 2006:27). Vidare anser man att de texterna som skrevs innan förskoleklassreformen ägde rum visar på att man inte skulle betrakta förskoleklassen som det första året i en tioårig grundskola och att benämningen ’klass’ inte skulle ses som ett sätt att få åldershomogena grupper (ibid. 2006:32). Dock tycker författarna att verkligheten inte blivit på det vis som uttrycks i styrdokumentet för reformen, alltså att förskolepedagogiken skulle komma in i skolan genom förskoleklassen, utan de anser att förskoleklassen istället har blivit ett tionde skolår (ibid. 2006:72).

Teoretisk anknytning

Vi utgår i detta arbete från ett sociokulturellt perspektiv eftersom vi tror på att man lär sig tillsammans med andra i den miljö man befinner sig i och i denna beskrivning av nämnda perspektiv utgår vi ifrån Dysthes (2007) bok *Dialog samspel och lärande*. Det sociokulturella perspektivet har sin utgångspunkt i en konstruktivistisk kunskapssyn, där den största företrädaren var Jean Piaget som menade att kunskap inte är någonting som existerar oberoende av påverkan utifrån, utan är något som skapas av människorna. Han menar även att människans utveckling kommer inifrån och att det grundläggande för lärandet är att ta in ny information och utifrån den omforma våra tankar om ett särskilt fenomen och då skapa oss en ny bild av verkligheten (Säljö 2003:80-81). I det sociokulturella perspektivet läggs stor vikt på att det är i samspel med andra som kunskapen skapas och att lärandet är en ständigt pågående process (Dysthe 2007:41, 46). Detta tankesätt utgår ifrån Vygotskij och Dewey där Dewey menar att vi lär i samarbete med andra människor i lärande aktiviteter (ibid. 2007:42). Därför är en viktig del, när man står inför en lärandesituation, just under vilka förhållanden och hur personen lär och det är genom interaktionen med de andra individerna i lärmiljön som det avgörs vad som lärs och hur (ibid. 2007:44). Dysthe (2007) skriver också att det är genom att samtala, lyssna, härma och samverka med andra som barnet, ända från att det föds, får utveckla sin kunskap och sina färdigheter (ibid. 2007:48) och därav är kommunikationen en viktig del inom det sociokulturella perspektivet.

Metodval

I denna del förklarar vi vad vi använde oss av för metoder för att genomföra vår studie, samt argumenterar för varför just dessa metoder valdes.

Litteraturval

När vi började fundera över vår undersökning var vår tanke att vi skulle ta utgångspunkt i boken *Förskoleklassen – ett tionde skolår* (Karlsson et al. 2006), för att se om vår undersökning skulle likna de författarnas tankar och funderingar, eller om vi skulle få ett annat resultat. Vi läste alltså igenom den boken och använde oss av den som en grund i vår litteraturgenomgång i denna rapport. Annan litteratur som vi använt oss av har vi fått fram dels genom påverkan från vår handledare, samt genom att läsa andra uppsatser med ungefär samma tema som vi har fokus på och se vad de använt sig av för referenser. Vi har även sökt i bibliotekens databaser och i litteraturlistor som vi haft i tidigare kurser inom lärarprogrammet, samt fått inspiration från våra respektive Verksamhetsförlagda utbildningsplatser. Vi har på så sätt funnit rapporter, böcker, styrdokument, tidskrifter, samt även information ifrån olika internetsidor och dessa har vi sedan använt oss av för att göra en teoretisk genomgång i vår rapport.

Litteraturen har vi bearbetat genom att vi var och en för sig har fokuserat på delar av litteraturen och sedan skrivit ner, motiverat och samtalat med den andre om varför det är väsentliga saker att ha med i rapporten, detta för att på ett så effektivt sätt som möjligt kunna ta del av den mängd litteratur som vi kommit över inom ämnet.

Intervjuer

Vi utgick i vårt planerande av intervjuerna ifrån kapitlen *Intervjuer* av Eva Fägerborg samt *Reflektioner och etik* av Oscar Pripp i boken *Etnologiskt fältarbete* av Kaijser och Öhlander (1999). Detta eftersom det var den typ av intervjuer som där beskrivs, intervjuer där det viktigaste är att den intervjuade berättar mycket och inte enbart svarar kortfattat på bestämda frågor (Fägerborg 1999:59), som vi ville utföra. Intervjuerna var med andra ord väldigt öppna och blev därigenom längre, vilket gjorde att vi valde att enbart göra fyra intervjuer. Vi använde oss av halvstrukturerade intervjuer efter betydelsen att strukturerade intervjuer innebär att alla frågor redan är formulerade och ostrukturerade intervjuer påminner mer om ett vanligt samtal. Våra intervjuer rörde sig mellan dessa punkter, eftersom vi hade väl förberedda frågor, men även kunde tillföra nya frågor under intervjuens gång, samtidigt som informanten tilläts sväva ut i sina svar. Vi använde oss också till stor del av följdfrågor för att fördjupa samtalet ännu mer, samt för att få klarhet i saker vi inte förstod (ibid. 1999:63).

Att planera intervjuerna

När vi först diskuterade vilken typ av metod vi ville använda oss av för att få svar på vårt syfte, hade vi till en början tankarna på att använda oss av enkäter för att få svar från så många som möjligt. Vi ändrade oss emellertid ganska snart eftersom vi upplevde att de kvantitativa svar man får genom enkäter inte skulle ge oss det djup vi ville ha, samtidigt som vi inte kunde vara säkra på hur många som faktiskt skulle svara. Av dessa två anledningar valde vi istället att göra några få, men kvalitativa intervjuer, som är en mer humanvetenskaplig intervjumetod där det viktigaste är den helhetsbild man får fram (Stukát

2007:31). Det är viktigt att ha kunskapsmålen i tankarna när man väljer ut personerna man ska intervjuas och även när man bestämmer hur många de är, eftersom detta avgör hur många intervjuer som behöver göras, menar Fägerborg (1999:62). För att få så mycket tid till djupgående intervjuer som möjligt valde vi att begränsa oss till två olika skolor, där vi på vardera skola gjorde två intervjuer och försökte undersöka så mycket som möjligt om hur dessa pedagoger tänkte och reflekterade kring vårt ämne.

När vi planerade och skrev ner våra intervjufrågor valde vi att lägga dem i block, eller teman, så att intervjun skulle bli mer lättöverskådlig, samt för att hålla en röd tråd genom hela intervjun. På detta sätt kunde vi också veta att alla de delar som vi ville få svar på under intervjun behandlades, även om inte alla frågor blev ställda och möjligheten att fördjupa sig i någon fråga ökade vilket gav intervjun större frihet (Fägerborg 1999:64). Genom att hela tiden ha syftet med vår rapport framför oss när vi skrev frågorna hade vi en större möjlighet att knyta frågorna till syftet och därför hitta frågor som verkligen kunde hjälpa oss att få de svar vi sökte.

Enligt Fägerborg (1999) är det viktigaste med alla typer av intervjuer själva mötet med en annan människa och att man som intervjuare är en bra lyssnare som följer informanten och är uppmärksam (ibid. 1999:57-59). Utifrån detta synsätt valde vi att spela in våra intervjuer, så att vi kunde rikta all vår uppmärksamhet mot informanten, men även för att man lätt kan missa viktig information när man antecknar samtidigt som man lyssnar (ibid. 1999:67-68). Dessutom har man som intervjuare en förmåga att bäst höra det man letar efter, även om det inte är det som egentligen sägs. Efter intervjuerna lyssnade vi av, och transkriberade intervjuerna noga, men inte alltid exakt, eftersom det var innehållet som var det viktigaste och en del av budskapet hade kunnat gå förlorat efter transkriberingen (ibid. 1999:69).

Att genomföra intervjuerna

Eftersom alla som medverkar i en intervju vet att materialet från intervjun kommer att föras vidare på något sätt (Fägerborg 1999:58) ansåg vi det viktigt att före intervjuns start informera om hur materialet skulle komma att användas. Då vi spelade in intervjuerna ansåg vi det viktigt att förklara för informanten att dennes namn och arbetsplats inte kommer att avslöjas under någon del av arbetets gång samt att materialet kommer att förstöras när det inte längre behövs för vår rapport.

De pedagoger vi intervjuade valde vi till viss del på grund av att vi redan hade en förankring i dessa skolor och därför redan kände till ungefär hur de arbetade. Vi gjorde med andra ord en sorts bekvämlighetsurval (Stukat 2007:62). På detta sätt kunde vi jämföra det som sades med de erfarenheter vi hade av dem i undervisningssituationer. En annan anledning till att vi valde just dessa pedagoger var att vi visste att flera av dem hade många års erfarenhet av förskoleklassverksamhet och därför kunde uttala sig mer om vilka förändringar som har skett under åren, samt om de är positiva eller negativa för verksamhetens utformning. Det som vi ansåg vara viktigast med denna undersökning var att kunna visa på hur förskoleklassen utvecklats sedan starten och därför behövde vi intervjuas personer som hade varit med och sett hela denna period, så utifrån denna definition gjorde vi ett strategiskt urval (ibid. 2007:62). Vi misstänkte alltså att vi kunde få mer information från dessa pedagoger än pedagoger med väldigt få år i verksamheten eller pedagoger utan någon förankring i förskoleklassen. Vi har även varit medvetna om att våra informanter endast består av kvinnor, vilket kan spela en viss roll i vårt resultat, men eftersom yrket är kvinnodominerat anser vi ändå att detta återspeglar verkligheten.

Intervjuerna utfördes enskilt, det vill säga, det fanns bara en intervjuare och en informant i rummet åt gången, detta för att skapa större trygghet för informanterna. Genom att informanterna var i rummet en åt gången kunde vi vara säkra på att det var deras egna tankar vi fick (Stukát 2007:41), samtidigt som vi hade med oss i bakhuvudet, i och med vårt sociokulturella sätt att tänka, då man lär tillsammans (Dysthe 2007:41), att vi kanske hade fått fram mer om det hade varit två pedagoger under intervjun samtidigt, eftersom de då hade kunnat komplettera varandras tankar och gett varandra bekräftelse. Vi, som intervjuare, valde att komma ut till skolorna, i stället för att be informanterna att träffa oss på en mer neutral plats. Detta kan skapa större trygghet för informanten eftersom denne då är på *hemmaplan* (Stukát 2007:40). Vi hade även möjlighet att sitta ostört under intervjuerna och på det sättet kunde intervjuerna flyta på utan avbrott. Varje intervju tog mellan 40-60 minuter att genomföra.

Intervjuers reliabilitet, validitet och alternativa kompletteringar

När vi valde att använda intervjuer som undersökningsmetod var vi väl medvetna om att det kan vara svårt att veta sanningshalten i det som sägs och att det material som man får fram måste behandlas kritiskt (Fägerborg 1999:62; Stukát 2007:49). Detta gäller särskilt om det inte finns någon kompletterande metod, som till exempel observationer. Dock ville vi här få veta mer om hur pedagogerna tänker när de planerar verksamheten, än hur det faktiskt blir när de är med barngruppen och därför ansåg vi att intervjuer kunde ge oss fler svar än vad observationer hade gjort.

Kvalitativa intervjuer har en tendens att kritiseras för att vara alltför subjektiva och att alla kan tolka resultatet olika. Det kan vara svårt att generalisera resultatet man får fram till att gälla alla inom området på grund av att antalet intervjuade är så få (Stukát 2007:32). Vi har i vår undersökning varit medvetna om dessa svårigheter, men anser ändå att denna metod har varit den mest effektiva, då det finns så lite tidigare forskning inom just vårt område. Stukát (2007) påpekar att detta kan vara en metod att föredra under dessa förutsättningar, men menar även att de senare kan följas av en kvantitativ undersökning som komplement (ibid. 2007:34).

Vi hade tankar att till en början komplettera intervjuerna med observationer av olika moment i verksamheten, så som t.ex. samlagen. Dock ansåg vi att det skulle dröja för länge med att samla in de godkännanden från föräldrar, som då skulle krävas, för dessa undersökningar. Denna typ av observation borde dock inte kräva några godkännanden från målsman, eftersom det hade varit pedagogen och inte barnen som varit de observerade och de då inte hade varit möjligt att avgöra barnens identitet genom denna typ av observation (Pripp 1999:53). Dock bestämde vi oss, för att undvika protester från något håll, att i stället enbart undersöka klassrummen och se vad där fanns för saker, samt titta på möbleringen och den fysiska miljön.

Observationer

Vi valde att göra en sorts observationer i den bemärkelsen att vi undersökte vilket material som fanns i klassrummen hos de förskoleklasser varifrån vi valt ut våra informanter. Detta gjorde vi för att vi i vår rapport utgår ifrån ett sociokulturellt perspektiv, där lärandemiljön är en viktig del att ta fasta på (Dysthe 2007:44) och vi ansåg då att vi bör lägga en viss tyngdpunkt på detta i vår studie. Vi studerade i våra observationer hur klassrummen var möblerade och hur stora utrymmena var. Detta är ingen egentlig observation, eftersom en observation handlar om att studera beteenden (Stukát 2007:49), utan egentligen en sorts miljöbeskrivning, men vi har ändå valt att kalla det för observationer. Ovan har vi redovisat

om svårigheterna som gjorde att vi valde bort studier av barngruppen och här vill vi därför ge en närmare beskrivning på vad våra observationer innebar.

I anslutning till intervjuerna ville vi komplettera frågorna under temat *klassrumsmiljö* genom att själva undersöka klassrummens utformning och materialtillgång. Vi hade tyvärr aldrig möjlighet att närvara vid observationerna båda två så därför fotograferade vi klassrumsmiljöerna så att vi kunde ta del av varandras foton och beskrivningar. Detta gjorde att våra egna uppfattningar inte blev lika subjektiva som det fanns risk för att de annars skulle bli. Vi besökte klassrummet när eleverna hade rast och tog bilder samt antecknade det vi såg. På detta sätt kunde vi sedan jämföra materialen som de olika förskoleklasserna använde sig av, samt diskutera hur möbleringen av klassrummen var uttänkt, jämföra skillnader och likhet och fundera och analysera varför det såg ut så här. Den typ av observationsmetod som detta liknar mest är den vanliga osystematiska observationen som innebär att man observerar ett i förväg bestämt område 'utifrån', alltså genom att bara titta på och anteckna, samt att man ofta gör denna typ av observation för att komplettera en annan undersökningsmetod (Stukat 2007:50-51).

Etiska dilemman

Enligt Esaiasson (2004) finns det fyra krav som man ska tänka på när man genomför en vetenskaplig studie, dessa är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wägnerud 2004:442-447).

Informationskravet innebär att man som forskare ska informera om forskningen som man bedriver, samt meddela informanterna om vad deras uppgift i projektet är och innebär. Samtyckeskravet innebär att informanten själv har rätt att bestämma över sin egen medverkan i projektet (Esaiasson et al. 2004:442-447). Innan vi började våra intervjuer var vi noga med att informera våra informanter om vad vår undersökning gick ut på, samt upplysa dem om att deras deltagande var frivilligt och att de hade rätt att när som helst avbryta sin medverkan, detta är något som även Esaiasson et al. (2004:442-447) poängterar som viktigt. När det gäller barn och ungdomar skall man skaffa tillstånd ifrån föräldrarna innan man observerar (Pripp 1999:53), men då vår undersökning hade fokus på pedagogernas roll och vi aldrig observerade några barn så ansåg vi inte detta vara nödvändigt.

Konfidentialitetskravet innebär att de medverkande personernas uppgifter skall behandlas konfidentiellt och att ingen obehörig ska kunna ta del av dennes uppgifter. Det är därför viktigt att våra intervjuer lagras så att ingen obehörig person kan ta del av dessa (Esaiasson et al. 2004:442-447). Forskaren bör även vara medveten om att aidentifiera informanterna i själva rapporten så att det inte går att identifiera personen ifråga, något som vi löst genom att ge informanterna fingerade namn i denna rapport. Vi informerade även informanterna om att de kommer att vara anonymitetsskyddade och att intervjumaterialet kommer att vara skyddat för obehöriga (Pripp 1999:52). Vi menar att detta är viktigt för att informanterna ska känna sig trygga och detta är en förutsättning när man gör en vetenskaplig intervju.

Nyttjandekravet betyder att alla insamlade uppgifter enbart får användas för just detta specifika forskningsändamål som vi bedriver och inte i något annat syfte (Esaiasson et al. 2004:442-447). Oscar Pripp (1999) hävdar att man som fältarbetare måste finna en balans mellan att arbeta målmedvetet och konsekvent och att visa människor respekt och vara lyhörd, samt att materialet som man får in under sina studier endast ska användas för det forskningsändamål som utlovats vid insamlandet (ibid. 1999:51). Detta har vi varit noga med

att tänka på under arbetets gång, genom att det insamlade materialet enbart använts som underlag till vår rapport och inte för annat kommersiellt bruk.

Resultatredovisning

I detta kapitel går vi igenom vilka resultat vi fick genom våra observationer och intervjuer. Först gör vi en kort presentation av de pedagoger vi intervjuat, dessa skrivs under pseudonym, och sedan kommer vi att redovisa de resultat vi fått fram genom våra observationer eftersom vi anser att det blir lättare att följa de övriga resultaten om man, som läsare, har en bild framför sig över hur miljön ser ut i respektive förskoleklass. Därefter kommer vi att redovisa de resultat vi fått fram genom våra intervjuer och genom att dela in resultaten i de teman som vi utgick ifrån i våra intervjuer, menar vi att det blir mera lättöverskådligt. För intervjufrågorna i sin helhet, se bilaga 1.

Informanter

Vi har intervjuat, som vi tidigare skrev, fyra pedagoger som är verksamma i två olika förskoleklasser.

Ros-Marie var den första pedagogen att bli intervjuad. Hon är 59 år gammal, utbildad förskollärare och har även gått en kurs i Montessoripedagogik. Hon arbetade som förskollärare i 26 år innan hon började som förskoleklasslärare för tolv år sedan. Hon har sedan dess jobbat på samma skola, som vi kommer att kalla för *Isabellskolan*.

Elisa jobbar även hon på Isabellskolan tillsammans med Ros-Marie. Hon är 60 år gammal och även hon utbildad förskollärare. Hon har sammanlagt jobbat i 32 år inom förskole-/skolverksamhet och de senaste tolv-tretton åren som förskoleklasslärare på Isabellskolan.

Monika är 51 år gammal och har 2,5 års utbildning till förskollärare. Hon har arbetat 15 år i ren sexårsverksamhet, varav tio av dessa då blir i förskoleklass, eftersom den reformen kom för tio år sedan. Hon har även arbetat i 15 år på förskola och ett halvår i en förstaklass. Just nu är hon en av två förskollärare i sin förskoleklass, som i texten kommer att benämnas *Fiskens förskoleklass* och som ligger i en skola som vi valt att kalla *Linaskolan*. Eftersom Monika arbetar 75% har hon mest insikt i förskoleklassverksamheten, men är även inne på fritidshemmet en eftermiddag i veckan.

Mimmi är 33 år gammal och arbetar på Linaskolan i samma förskoleklass som Monika. Hon är utbildad grundskollärare för elever i ettan till sjuan med inriktning mot matematik och NO. Innan hon fick tjänst i den här förskoleklassen så arbetade hon under två år med elever från förskoleklass till trean och i ungefär ett år i en förskola. I förskoleklassen har hon nu varit i ungefär ett år och trivs väldigt bra med arbetssättet, trots att hon egentligen är utbildad mot lite äldre åldrar.

Observationer

Nedan följer våra resultat angående de observationer vi gjorde av klassrumsmiljöerna på de olika förskoleklasserna, detta för att få en uppfattning om vad det var våra informanter pratar om i sin intervju, men samtidigt också för att kunna använda oss av observationerna som komplement till intervjuvaren här i vårt resultat.

Linaskolan

På Linaskolan, som ligger i en kranskommun till Göteborg, är förskoleklassen belägen i samma byggnad som första, andra och tredjeklasserna. Skolan räknas som en ganska stor skola med elever i åldern 1-16 år och med flera klasser i varje årskurs. Fiskens förskoleklass, där två av våra informanter arbetar, är en av fyra förskoleklasser på skolan och den som är högst belägen i huset, på våning två. Först kommer man in i en stor hall som delas av förskoleklass eleverna och ettorna, där har varje elev sin egen hylla med egen krok. Själva lokalen består av ett stort rum där det finns en stor, blå, rund matta på golvet där man brukar ha samlingar, eller som används för eleverna att spela spel och pussla på. I rummet finns även tre stora bord med stolar, dessa används framför allt vid det planerade arbetet, men eleverna får gärna sitta där när de målar, pysslar och spelar också.

Man har ett litet kök, med diskbänk, spis och kylskåp längs med ena väggen, på samma väg sitter en stor white-boardtavla och framför den står ett lite lägre skåp med många fack till spel och pussel, allting finns på elevernas nivå så att de lätt kommer åt det material de vill använda sig av. Varje elev har ett eget fack där de lägger sina pågående arbeten och teckningar. Precis under white-boardtavlan finns ett litet bord som är märkt 'Bokstavsutställning'. På detta bord lägger eleverna sina saker som de tagit med hemifrån som börjar på en viss bokstav, så att de lätt syns. Bredvid bordet finns ett skrivbord med dator och en hylla med pedagogernas pärmar. Vid en kortsida har man garderober med pysselmateriel och vid sidan mitt emot finns mängder med målarsaker och en liten läshörna med en sittpuff och böcker i en stor låda, så att eleverna lätt kommer åt dem. På väggarna, i taket och på fönstren sitter alla elevernas alster uppsatta så att man som utomstående ständigt blir påmind om att det sker mycket praktiska och skapande aktiviteter i denna förskoleklass.

Går man ut ifrån köket så kommer man till en liten hall som gjorts om till en affär, med kassaapparat, telefon och block på en köpdisk. Två stora hyllor fyllda med matvaror och två kundvagnar finns också att tillgå i hallen. Fortsätter man sedan så kommer ett till ganska litet rum som är inrett som en lägenhet, med våningssäng, byrå, kök med spis, kylskåp, handfat och bänkytor. Lägenheten är till för att främja rollerkar och pedagogerna arbetar aktivt med att det ska vara just en lägenhet och inte en dockvrå, eftersom man ska kunna leka därinne både med och utan dockor.

I ett intilliggande rum har man 'byggrum', där man har ställt upp lego, kapla-stavar*, riddarborg, noppers**, barbies och andra leksaker. Här finns även en stor bandspelare som eleverna brukar använda när de övar inför ett uppträdande, dansar, mimar eller bara vill lyssna på en saga. I detta rum finns inga bord och stolar utan enbart en stor matta på golvet.

Isabellskolan

På Isabellskolan delar förskoleklassen en liten byggnad med skolans förstaklass och en fritidshemsavdelning. Skolan är belägen i utkanten av en storstad och är en ganska liten F-6 skola med enbart en klass per årskurs. Förskoleklassens elever har ett eget kapprum med varsin krok och hylla samt en låda med en bild på varje barn, där de kan lägga extrakläder. I klassrummet finns två stora ovala bord där eleverna sitter när de arbetar, både med planerad verksamhet och med eget valt arbete. Det finns också två soffor, pallar och bord i ett hörn av rummet och dessa används vid samlingar, men eleverna kan även sitta här och spela spel, läsa eller göra något annat.

---

* Rektangulära träbitar, ca 10 cm långa, 3 cm breda och 0,5 cm tjocka.

** Små taggiga byggklossar i olika färger som kan fästas i varandra

Längs ena väggen har eleverna varsin låda med sitt namn, där de kan lägga saker som de inte avslutat. Det finns även ett skåp för pedagogernas material, olika spel, pussel och en kateder längs denna vägg. På den intilliggande väggen finns en dörr till fritidsavdelningen, en whiteboard och en låg, lång hylla där elevernas arbetsböcker samt ritmaterial, så som pennor, färgpennor, suddgummin, tejp, samt papper, är placerade. I hörnet står även en dator som enbart används av pedagogerna själva. Längs nästa vägg står låga hyllor och lådor med pärlor, garner och symaterial. Det finns även en låg hylla med böcker av olika svårighetsgrad.

I ett angränsande rum finns byggmaterial som kapla-stavar, lego, kulbanor och klossar. I detta rum får enbart fem elever vara åt gången, med reservation för eventuella undantag, eftersom rummet är så litet att det lätt blir sammanstötningar när de är för många.

Intervjuer

Här kommer vi att presentera de resultat som vi fått fram genom de intervjuer vi genomfört. Dessa kommer att redovisas under samma teman som våra intervjufrågor var strukturerade under för att få det mera lättöverskådligt för oss som författare och även för er som läsare.

Förskoleklassen

Under detta tema vill vi ta reda på hur stora klasserna är och hur många pedagoger som arbetar med barngruppen, för att kunna se lite av förutsättningarna som finns att arbeta med klassen. Vi vill även kunna se hur mycket skolan har influerat genom att kontrollera hur mycket planerad undervisning klassen har och hur arbetssättet är utformat utifrån den pedagogik de arbetar med.

I förskoleklasserna finns mellan 24-26 elever som är ganska jämnt uppdelade mellan pojkar och flickor. Fördelat på dessa elever finns två pedagoger, som antingen har förskolläraryrkesutbildning eller grundskolläraryrkesutbildning. Man har även tillgång till fritidspedagoger som extra resurser. Förskoleklassen på Isabellskolan har vid vissa tillfällen lektioner tillsammans med en annan klass och då finns även lärare med som pedagoger. Man ser det som positivt att det är samma pedagoger som följer eleverna under hela deras dag, både i förskoleklassen och på fritidshemmet, för på så vis kan verksamheten fortsätta utan större avbrott och eleverna känner en trygghet i att inte behöva träffa för många pedagoger under en och samma dag. Det samma gäller lokalerna som också de är samma under hela dagen. Ingen av de pedagoger vi intervjuat anser att de arbetar i en mångkulturell skola, vilket inte heller har någon större betydelse i den här undersökningen, anser vi.

Som svar på frågan om de har något samarbete med andra skolor eller förskolor, menar informanterna att de inte har så mycket samarbete med förskolor, annat än på vårterminen inför att eleverna ska lämnas över. Däremot finns det i Isabellskolan ett samarbete med skolans förstaklass vid flera tillfällen per vecka. Detta är ett ganska nytt arbetssätt och det är bara andra året de arbetar så, tidigare menar informanterna att förskoleklassen har varit som en helt egen verksamhet. Den nya typen av verksamhet anses ge en större trygghet till eleverna, eftersom de då får stanna kvar i samma byggnad, med samma pedagoger, i två år i stället för att bryta upp efter förskoleklassen. På Linaskolan har man nästan inget samarbete med någon annan klass eller förskola, dock kan man någon gång ha vissa aktiviteter tillsammans med de andra förskoleklasserna på skolan, men det sker ytterst sällan. Monika säger: "Det är ju i spåret vi samarbetar då, om man säger F-3 där vi kan ha tillsammans-dagar och andra aktiviteter, men inte dagligen" (Monika). På Linaskolan ligger förskoleklassen

placerad i samma hus som ettan, tvåan och trean, så man upplever ändå inte att man ligger avsidet från de andra verksamheterna.

Antalet timmar informanterna anser att de har planerat undervisning växlar, även om det gäller samma klass, mellan tre och fem timmar. På Linaskolan menar informanterna att man egentligen bara har planerat verksamhet mellan 9-12 varje dag och i den tiden ingår lunchen också, så egentligen rör det sig enbart om en, en och en halv timme per dag som är planerad undervisning. Monika säger: ”Planerad undervisning? Vi kallar det inte ens undervisning. Vad ska man säga att vi har, en timme om dagen, jag menar sagostund och sådana saker, det är ju inte direkt planerat, det är nog ungefär en timme om dagen skulle jag tro. 1, 1,5 kanske” (Monika). Mimmi däremot gjorde en snabb överslagsräkning och kom fram till att: ”då måste man ju räkna det som 15 timmar i veckan 9-12 varje dag som är förskoleklassstiden, där ingår ju lunch och sånt i det, så det är ju egentligen färre lektionstid eller vad ska man säga. Ta bort en halvtimme per dag, 12, 5 timme blir det ju då” (Mimmi).

Huruvida det används någon särskild sorts pedagogik i klasserna beror på vilken pedagog man intervjuar. På Linaskolan anser ingen av pedagogerna att de använder sig av någon speciell pedagogik, medan Ros-Marie på Isabellskolan bedömer att de i hennes förskoleklass använder sig en del av Montessoripedagogiken i sin undervisning. Elisa, däremot, anser att de inte använder sig av någon speciell pedagogik, förutom det hon kallar för den *allmänna pedagogiken* som under årens lopp influerats av intryck från andra pedagogiker. Elisa menar också att man tagit till sig tankar från skolan vad gäller matematik och svenska.

Klassrumsmiljön

Även här vill vi ta reda på vilka förutsättningar pedagogerna har på sin arbetsplats, men här fokuserar vi mer på de yttre förutsättningarna för verksamheten. Det vi i detta hänseende vill veta är om pedagogerna upplever att möbleringen kan förändra arbetssättet, då vi i så fall kan jämföra deras sätt att möblera med ett *vanligt* klassrum, d.v.s. ett med bänkar och liten, eller ingen lektyta. Vi är här även nyfikna på vilket material som finns tillgängligt eftersom det påverkar elevernas lekar och aktivitet i klassrummet.

På Isabellskolan har möbleringen sett ut på samma vis sedan verksamheten startade. Det som verkar viktigast med denna möblering är att det finns sittplatser till alla, men med stora bord i stället för en bänk per barn. En annan viktig sak verkar vara att det ska kunna vara många olika aktiviteter igång parallellt, samtidigt som det största problemet är platsbrist. Speciellt Elisa poängterar att sexåringar egentligen behöver mycket mer utrymme för rörelse, i synnerhet som eleverna vistas i samma lokal så gott som hela dagen. På Linaskolan tänker man också att alla barn ska ha varsin sittplats runt ett bord, men även plats på golvet på en matta som kan bli en samlingsring. Därför har man inte heller här plats med några stora öppna ytor där eleverna kan springa, även om det är en önskan. Pedagogerna har även inrett ett rum som byggrum, ett som lägenhet och ett som en affär för att på så sätt kunna sprida ut aktiviteterna på flera olika rum. Här försöker man att tänka om kring möbleringen beroende på vilken barngrupp man har och man ser till elevernas intresse och möblerar efter att det ska passa eleverna. Vi märker att när informanterna talar om sin klassrumsmiljö så blir de engagerade och enligt Mimmi så är miljön väldigt viktig för hur verksamheten fungerar ”att miljön och möbleringen spelar stor roll för hur verksamheten fungerar är jag helt övertygad om” (Mimmi), säger hon i sin intervju.

Det verkar som om informanterna är nöjda med sin utformning av klassrummen efter de möjligheter som finns, och ingen kan se någon direkt möjlighet till förbättring genom en

annorlunda inredning, många av förutsättningarna beror på lokalernas och barngruppens storlek. Elisa lyfter här upp platsbristen och får medhåll av de andra informanterna och menar att med större utrymme kan det finnas möjlighet till många fler aktiviteter, och då särskilt aktiviteter där eleverna får möjlighet till mer rörelse, vilket inte finns utrymme för i dagsläge:

Elisa: För det är klart att hade man haft mer rum så hade det ju varit större möjligheter att välja aktiviteter för barnen. Barnen behöver ju lite mer än att bygga och sitta vid borden. Och det är ju ungefär så man får jobba inne och sedan får de vara ute och leka sina lekar ute, men man tänker för sociala lekar skulle det absolut behöva vara ett rum till. Det skulle behöva vara rum för avskildhet också, på ett annat sätt. Kanske ett litet rum där man sitter i lugn och ro och läser böcker eller så. Så kan jag föreställa mig. Lyssna på ett band eller att man får lite avskildhet, för en heldag för barnen i den åldern med så många barn runt omkring... Det finns inget utrymme för det här.

Intervjuare: Har ni någon gång märkt att en viss sorts möblering förändrat atmosfären eller arbetsmetoden?

Elisa: Nej, det kan man inte säga egentligen, för vi har ju alltid haft det så här, så vi har ju egentligen inte förändrat inredningen, eller möbleringen, på något sätt. Det enda är väl egentligen då att atmosfären... Nej, faktiskt inte. Förutsättningarna är så enkla, vi har ett rum, som är ett klassrum för andra klasser, om man har den verksamheten. Och vi har ett grupprum och vi har ett *litet* rum som vi utnyttjar som byggrum. Det finns ingen möjlighet att göra något annat. Inte vad jag ser i alla fall. Jag tror att det ska till en ombyggnad och en helt annan tanke. Men det är klart att man förstår att det brister i utrymme, det gör man ju. Men vi har ju kommit in i skolans värld så vi har fått anpassa oss (Elisa).

På frågorna om vilka lekmaterial som finns att tillgå för eleverna och varför dessa material finns och inte andra, menar informanterna att de har valt material som de vet att sexåringar tycker om att arbeta/leka med. Pedagogerna försöker anpassa och köpa in material som man ser att eleverna är i behov av för att utvecklas och det är olika från år till år och barn till barn, så det är en ständigt pågående process. Mimmi menar att:

Nu fyllde vi på med mycket mer konstruktionslek, med byggmaterial för att de här barnen behöver mer byggmaterial. De använder det och bygger mycket med det och då har vi valt att låta dem få göra det. Där skulle man också kunna välja att de inte ska göra det, nu vill vi att du gör någonting annat och det har vi ju inte gjort, utan vi uppmuntrar det som de då vill göra. Fyller på med det (Mimmi).

Dock tas även här utrymmet upp som ett argument till att material som sexåringar tycker om att arbeta med valts bort, eller enbart får användas utomhus.

Förskoleklassens arbetsätt

Det här är en viktig del av vår intervju eftersom vi är ute efter att ta reda på hur mycket förskoleklassens verksamhet påverkas av skolans och hur väl förskoleklassen fungerar som en länk mellan förskolan och skolan. Av denna anledning vill vi se vilka kontakter förskoleklassen har med skola och förskola, vad pedagogerna anser att eleverna bör ha med sig ifrån förskoleklassen samt vad som förändrats i arbetsättet de senaste tio åren. Vi vill ta reda på hur de använder sig av förskolans pedagogik genom den fria leken och tillämpning av elevernas tidigare erfarenheter, samtidigt som vi vill se hur skolan påverkar arbetsätten genom arbetsböcker, scheman och tider som ska passas.

Det pedagogerna lyfter fram som viktigast för eleverna att få med sig från förskoleklassen är det sociala samspelet, d.v.s. att eleverna får lära sig hur man betar sig i grupp och att man i förskoleklassen lägger grunden för en bra och sammanhållen fortsatt skolklass. Även miljön ser pedagogerna som en viktig del, att eleverna lär känna skolans miljö, gården, lokalerna, matsalen och att de ska få en positiv bild av skolans värld. Sedan lyfts även andra bitar fram som handlar mycket om elevernas lust att lära, trygghet, att se det enskilda barnet och att de får påbörja resan in i skolans värld genom att ta del av skolans aktiviteter, så som läs- och

skrivinläring, matematik, gymnastik och samhällsorienterande ämnen, men att eleverna inte ska ha något tvång på sig att lära sig läsa, skriva eller räkna för det finns det tid till sedan i skolan. Mimmi säger att ”det ska vara lustfyllt och roligt och man ska hitta bra ingångar, servera något slags upplägg som är bra och som passar så att alla känner att de får om de vill” (Mimmi). Dessa tankar fortsätter i samtalet om vad som är förskoleklassens syfte. Även här är lusten att lära ett viktigt element att ta vara på, men här tas också leken upp som ett mål i sig:

Och så ska de leka mycket, för leken är av stor betydelse. Är det inte roligt så kan man heller inte lära sig. Och även det pedagogiska sättet vi har, det handlar ju mycket om att man gör det som en lek, för inget barn ska ju känna att man misslyckas utan vi tränar oss ju. Och det finns ju många olika modeller utifrån den formen som barnen uppfattar som lek, som gör det roligt att lära dem (Elisa).

En viktig del är att eleverna är i samma ålder. Även om detta inte alls behöver innebära att de är på samma kunskapsnivå, är detta en ny förutsättning för eleverna och det ger även pedagogerna en speciell grund att bygga undervisningen på. Pedagogerna menar att som sexåring behöver man stora utmaningar och ofta har den åldersgruppen mycket tankar och idéer som man som pedagog lätt kan spinna vidare på och då ta tillvara på elevernas erfarenheter.

Lpo94, läroplanen som förskoleklassen verkar under, ses som viktig för pedagogerna, även om de inte anser att den är något man ständigt måste ha för ögonen så finns den med som en viktig komponent under planeringsarbetet. Läroplanen anses även ge ett svar på varför vissa saker ska finnas med i verksamheten. Dock anser pedagogerna på Linaskolan att läroplanen borde bli tydligare för just förskoleklassen, eftersom man ju inte arbetar målstyrt i förskoleklassen, till skillnad från grundskolan. Mimmi menar att det måste till en ändring av styrdokumentet och säger:

Det som kan vara svårt är ju att det inte är jättetydligt och konkret i styrdokumentet vad man ska göra utan man måste göra det till sitt och göra det på sitt eget sätt ändå och det gör man ju väldigt olika, på olika ställen och olika människor och även vi gör ju olika inom arbetslaget, man är ju olika hur man väljer. Vi är ju dessutom olika utbildade, så vi har ju inte samma styrdokument med oss. Det är jättekonstigt att vi ligger under Lpo94 för det är ju målstyrt och jag tror att det måste till en ändring (Mimmi).

Man använder sig av både Lpfö98 och Lpo94 för att få med alla delar som man anser som viktiga för eleverna att få med sig. På Linaskolan har man gjort en egen arbetsplan som enbart gäller förskoleklasserna för att på så vis göra det mera tydligt vad det är som förskoleklasserna står för.

Arbetsböcker används som medel, men inte som ett mål i sig på Isabellskolan, men de verkar mest finnas till för att eleverna tycker det är spännande med egna böcker och för att pedagogerna lättare ska kunna se vad eleverna kan på ett tydligare sätt. ”I arbetsböckerna håller man lite koll på var man är någonstans och hjälper barnen vidare också i förståelsen. Men egentligen skulle man nog kunna klara sig utan arbetsböcker också. Det har nog tillkommit på senare år” (Elisa). Pedagogerna använder sig till viss del av böckerna i svenska- och matematikundervisningen, men de använder även annat material. Det som lyfts fram är bland annat kapla-stavar, men även material från naturen som stenar och pinnar. Detta material verkar värderas lika högt som det material som kostar en massa pengar. På Linaskolan däremot har man inga arbetsböcker alls, utan arbetar med kopieringsunderlag och gör egna arbetsblad till eleverna. Även här använder man sig av annat material för att nå kunskap, bland annat gör man en bokstavsutställning kring varje bokstav, då de barn som vill får ta med sig någonting hemifrån som börjar på en viss bokstav.

Leken verkar inte ses som något som bör störas av de vuxna. Den fria leken, där eleverna själva bestämmer hur och vad de ska göra ses som norm. Samtidigt ser pedagogerna den som styrd eftersom den är placerad på bestämda tider av dagen och även formad så att den hålls lugn eftersom utrymmet för eleverna är begränsat. Tyvärr är tiden knapp för att det ska hinna med så mycket lek, så den mesta fria leken sker på morgonen eller på fritidshemmet på eftermiddagen. Pedagogerna på Linaskolan menar ändå att rutinerna under dagarna inte behöver hållas till punkt och pricka utan är det en dag då eleverna känner för att enbart leka så är det också okej, eftersom man inte måste nå speciella mål under tiden i förskoleklassen. Dock verkar inte pedagogerna se leken som ett verktyg för att skapa tankar eller nya erfarenheter hos eleverna, utan enbart som en fri sysselsättning, om än så viktig. De få gånger pedagogerna går in i leken verkar mest vara för att styra upp en alltför vild lek, eller för att skapa en lek för de barn som inte vet vad de vill göra eller inte får vara med. Monika poängterar ändå att det förekommer styrd lek som sker på initiativ av pedagogen, t.ex. 'Bro Bro Breja' under en samling eller liknande typer av lekar, men detta ses mer som en del av den pedagogiska verksamheten.

Den viktigaste förutsättningen som informanterna ser för att använda elevernas intresse och tidigare erfarenheter verkar vara att lära känna dem och sedan till viss del utgå ifrån den enskilda eleven, men även en del ifrån gruppen när man planerar. De tycker att samtalet är det viktigaste verktyget för att upptäcka elevernas tankar och erfarenheter och försöker hitta tillfällen till dessa samtal i mindre grupper än helklass under dagen.

...de samtalen har man ju ofta i halvgrupp, när barnen får berätta om sig själva, och att fördjupa ett samtal /---/Det kan ju vara allt från tidigare erfarenheter, från dagis till vad man upplever privat, hemma. Och det kan ju vara oro för saker och det kan vara roliga saker och det kan vara intressanta saker. Är barnen själva väldigt intresserade av någonting så vill de gärna berätta om det och det försöker vi låta dem få utrymme till (Elisa).

Ett bra tillfälle är också under måltiderna, då pedagogerna tillsammans med eleverna brukar föra långa och intressanta samtal som de sedan kan bygga vidare på. För att få reda på elevernas tidigare erfarenheter använder de sig ibland även av den information de kan få från de förskolor där eleverna tidigare gått. Pedagogerna försöker även att hitta elevernas intressen i samtal med föräldrarna så att elevernas intressen hemifrån finns med även i skoldagen. Dock uttrycks det som svårt att ge alla elever utrymme att berätta, eftersom varje elev anser sig ha det viktigaste att säga och tiden oftast är begränsad. Att man som pedagog enbart har eleverna i ett år ses som ett hinder i verksamheten, eftersom det tar tid att lära känna alla barn och deras intressen och när man väl lärt känna dem så ska de vidare till första klass.

Det verkar som om kunskapen om regeringsbeslutet om förskoleklassen från 1998 är olika känt av pedagogerna som arbetar i verksamheten, alternativt vill informanterna vara säkra på att de pratar om rätt beslut, och därför vill de att vi, som intervjuare, ska förklara vad beslutet handlade om under våra intervjuer. På frågan om man arbetar efter beslutet uttrycker sig Ros-Marie så här:

En del säger att det på vissa ställen är för mycket skola över det och på andra ställen är det för mycket förskola. Jag tycker att vi håller oss mittemellan. Det är inget man tänker så mycket på och egentligen har inte mycket förändrats heller (Ros-Marie).

Mimmi säger att:

Det är precis så vi jobbar, som ett slags mellanting. Som lärare kan jag känna att jag lite leker skola, det låter så banalt när jag säger att jag trivs himla bra med mitt jobb för jag får leka lärare eller jag får leka skola på jobbet, fast det är väldigt allvarligt menat för det är, jag tycker det är så skönt att ha lite av varje och få ihop det (Mimmi).

Hon menar vidare att uppdraget för förskoleklassen inte är riktigt förankrat varken hos pedagoger eller rektorer och hänvisar till sin egen anställningsintervju, då rektorn inte kunde svara helt på vilket hennes uppdrag som förskoleklasslärare skulle vara eller under vilken läroplan hon skulle lyda och detta är någonting som gör henne frustrerad. Det måste, efter tio år, bli mera tydliga former för hur verksamheten ska se ut, eftersom förskoleklassverksamheten annars kommer att se väldigt olika ut i skilda delar av landet. Detta är en bra sammanfattning av den åsikt alla pedagoger uttrycker. Beslutet verkar inte ha förändrat verksamheten så mycket sedan det kom. Den största förändringen kom redan några år tidigare, när sexåringarna började flyttas ut från förskolan och in i skolan. Då fick man möjlighet att skapa en ny verksamhet utan några tydliga riktlinjer och det var då som den verksamhet vi ser idag bildades. Mycket av verksamheten verkar ändå bygga på regeringsbeslutets normer, även om det inte direkt är det som påverkat. Ändå menar pedagogerna på Isabellskolan att verksamheten förändrats de senaste åren, men det har till största del handlat om att den elevgrupp de tar emot är annorlunda nu än för fem år sedan. Elisa säger:

Och sedan känner jag också att, bara de sista fem åren, så är det ännu mer spännande att jobba ännu mera med läs- och skrivutveckling eftersom att barn är ju så duktiga idag. De är så otroligt mycket mer duktiga idag än vad de var för tio år sedan. De kommer med mycket erfarenheter av läs och skriv, både hemifrån, från TV och datorn, och från dagis, så vi har en annan grupp barn att jobba med idag känner jag, än vad vi hade då./---/ Och det känns ju också när vi får sexåringarna på hösten att de är ju otroligt taggade för att börja i skolan för att de höjer ribban för sig själva. Och det tror jag att de behöver för de har nog gått lite för länge i förskolan för att få nya utmaningar. Och så handlar det ju också om besparingen i förskolan, att man har inte de resurserna, man har inte den möjligheten, att ta en liten grupp ur en stor grupp. Det finns inte personal till det, för de små barnen kräver så mycket. Du kan aldrig någonsin säga "vänta" till en ettåring, utan de måste få ta sin tid. Så just därför också, så tror jag att sexåringen är förväntansfull för de här nya utmaningarna som de vet att de kommer få. Så jag tror inte att jag egentligen varit med om annat än att de har kommit väldigt frimodiga och mogna till skolan (Elisa).

Pedagogerna tror att det påverkat grundskolan att förskoleklassen har flyttat in i skolans lokaler, men de menar att det tog många år. Först på senare år har lärarna på skolan börjat intressera sig för vad de kan ta tillvara på från förskolläraernas kompetens. De säger att tidigare så började lärarna om med eleverna när de flyttade upp till första klass, "som om man lärde sig först när man började i ettan" (Elisa), och förskolläraerna ansågs inte kompetenta nog att lära eleverna något. Men nu, med yngre pedagoger i förstaklassen, har de kunnat börja ett samarbete där allas kompetens tas till vara och anses lika nyttiga. Monika menar även att fritidspedagogernas roll i skolan har stärkts och påverkar arbetet i grundskolan eftersom fritidshemmet blivit mera integrerat med skolan och ligger i samma lokaler, vilket gör att verksamheterna har "luckrats upp lite" (Monika) och man kan göra fritidssaker även i skolan och tvärtom. Alla informanter är säkra på att förskolläraernas roll i skolan gör att skolan blir mer och mer inspirerad av förskolepedagogiken och tar till sig av den och anser därför att förskolläraerna bör stanna kvar i skolans värld även i fortsättningen.

Det största området som förskoleklassen blivit påverkat av skolan på, anser pedagogerna på Isabellskolan, är att de använder sig av scheman och använder skolans språk med ord som *rast* och *lektion*, även om det inte längre upplevs som ett hot mot deras roll som förskollärare.

Innehållet i verksamheten tror de dock inte har påverkats av skolan, även om det ibland upplevs som svårt att det blir så mycket avbrott i verksamheten. På Linaskolan använder man sig inte av schema i förskoleklassen, där gör man som det passar och behöver man gå ut så gör man det, oavsett vilka andra klasser som har rast samtidigt. Enda hållpunkterna är morgonsamling, lunch och avslut, men eftersom förskoleklassen inte är obligatorisk så kan eleverna ändå komma och gå när det passar dem. Här kallar man inte klassrummet för klassrum, utan för *Fiskens förskoleklass* och man använder inte heller begrepp som *rast* och *lektion*. Trots detta anser ändå eleverna att de går i skolan eftersom de befinner sig i skolans lokaler.

Pedagogens tankar kring hinder och möjligheter

Under det sista temat vill vi veta hur pedagogerna tycker att verksamheten borde förändras för att bli bättre, vad som är unikt för förskoleklassen och hur den skulle påverkas av att bli obligatorisk, eller till och med ett tionde skolår. Vi försöker att få reda på pedagogens egna tankar och, kanske även, drömmar på hur den perfekta verksamheten skulle utformas om de fick bestämma själva. Vi vill även att de ska reflektera över vad som krävs för att få till stånd denna verksamhet. Detta knyter an till vårt syfte genom frågorna om en obligatorisk skolform och det ger även pedagogernas syn på hur en sådan verksamhet borde utformas för att bli till elevernas bästa.

Pedagogerna på Isabellskolan anser inte att det finns något i verksamheten de skulle vilja förändra just nu, för idag arbetar de på det sätt som de länge önskat genom sitt samarbete med skolans förstaklass. Ros-Marie tycker dock att det är för mycket personal för klassen, hon menar att ”det är inte det som gör att verksamheten fungerar att man är många pedagoger på en stor barngrupp. Jag skulle hellre vara ensam pedagog på tolv barn, men det går ju inte nu” (Ros-Marie). På Linaskolan har Monika en önskan om att dagarna skulle vara längre så man fick mer tid till eleverna, detta behöver inte betyda att den planerade verksamheten skulle bli längre, utan att det skulle finnas mer tid till fri lek och tid för pedagogerna att vara tillsammans med eleverna. Hon säger:

Jo, om jag utgår ifrån den verksamheten som vi har så skulle jag vilja förlänga den. Egentligen så skulle jag vilja ha mellan 8-12 eller 8-13 för man kan få in så mycket mer. Det är ju väldigt kort tid och man ser till den gedigna luntan som vi ska gå igenom, så skulle man kunna göra mycket mer om man hade haft längre tid (Monika).

Detta skulle troligtvis gynna elevernas fortsatta skolgång eftersom de då redan var vana vid lite längre dagar än tre timmar. Hon menar även att de barn som nu är 15 timmars-barn skulle få ut mera av sin dag eftersom de missar mycket tid då de inte får lov att vara på fritidshemmet. Monika förespråkar alltså en skoldag för förskoleklasseleverna som varar mellan 8.00-13.00 och där får hon även medhåll av Mimmi, som kommenterar att det är viktigt att verksamheten inte ändras på grund av detta utan att det fortfarande finns mycket tid för lek och fri verksamhet. Mimmi skulle även vilja ha mera material framme så att det finns lättillgängligt för eleverna att själva arbeta med vad de vill. Då menar hon inte enbart pussel och spel som finns framme i nuläget utan material där man som elev kan öva sig på att skriva, läsa och räkna, men det största hindret som hon ser är att sådant material ofta behöver en större genomgång innan det börjar användas, vilket inte finns tid till.

På frågan om informanterna tycker att det skulle behövas en egen pedagogik i förskoleklassen går åsikterna isär på Isabellskolan. Ros-Marie menar att det bara borde finnas en sorts pedagogik genom hela förskole- och skolgången som gjorde varje övergång lättare. Elisa tror

att en sådan pedagogik snart kommer, men att den snarare kommer bekräfta det de redan gör, med den sociala biten av verksamheten och någon slags dokumentering för vad eleverna kan, än att tillföra särskilt mycket nytt. Pedagogerna på Linaskolan menar att det inte är nödvändigt med en utarbetad pedagogik, med tanke på att förskolorna runt om i landet använder sig av olika pedagogiska synsätt och så borde det även få vara i förskoleklassen. Vad de däremot poängterar är att statusen på förskoleklassen borde höjas och det borde finnas tydligare riktlinjer för vad som är verksamhetens mål. I nuläget kallar vissa föräldrar förskoleklassen för nollan eller förskolan fortfarande och då har ändå begreppet förskoleklass funnits i tio år och detta bör ändras för att höja statusen och visa på att det som sker i förskoleklassen är viktiga saker.

Pedagogerna i förskoleklassen ser sin verksamhet som ett mellanting mellan förskola och skola. Detta blir väldigt tydligt när de beskriver vad som skiljer dem från dessa två verksamheter. De tycker att deras verksamhet är lite mer styrd än förskolans och har högre krav, men att de ligger lägre än skolan på dessa punkter. Någoting som tas upp är att man som elev i förskoleklassen inte är tvingad att göra om någoting som man råkat missa, har man inte varit med på siffran tre så har man inte, då finns det chans att göra den siffran i första klass eller senare i livet. En annan viktig skillnad som tas upp, jämfört med förskolan är att alla är lika gamla i gruppen och jämfört med skolan är kontakten med familjen större i förskoleklassen. För pedagogerna blir en stor skillnad även att de börjar med en ny grupp elever varje år, vilket inte är vanligt i vare sig förskolan eller skolan, och det gör att de hela tiden måste omarbeta sitt sätt att arbeta så att det passar den nuvarande elevgruppen. Man nämner även att det är mera rutiner, praktiska saker och omsorg som ska göras i en förskola, bland annat knyta skor och byta blöjor och detta är sådant som normalt inte förekommer i en förskoleklass. Monika anser att ”vi har ju mycket mer lek och skapande verksamhet än i skolan. Vi är ju mer lika förskolan än skolan” (Monika).

Alla pedagogerna är överens om att förskoleklassen borde bli obligatorisk, eftersom nästan alla sexåringar redan är verksamma i en förskoleklass och de som inte är det missar väldigt mycket inför första klass. Dock verkar pedagogerna inte vilja ändra på arbetssättet i sin klass, utan vill behålla den verksamhet de har. En verksamhet där det sociala samspelet är viktigt och där man tar tillvara på elevernas nyfikenhet och lust att lära, som ofta är så stark i sexårsåldern. Man poängterar även att förskoleklassen, om den blir obligatorisk, får ett erkännande. Det är en bra verksamhet som alla elever har rätt till och som verkligen är skolförberedande på ett positivt sätt, men den skall absolut inte bli ett tionde skolår anser pedagogerna. Mimmi menar att hon inte ser några ”egentliga nackdelar, det är nog bara bra. Den upplevs ju som obligatorisk nu med, det är ju så att nästan alla sexåringar går i förskoleklass, så jag tror inte att föräldrarna ens är medvetna om att det inte är obligatorisk” (Mimmi).

Det finns flera saker som pedagogerna tror skulle bli annorlunda om förskoleklassverksamheten låg integrerad med en förskola. De tror att mycket av den miljö som påverkar dem i skolan hade försvunnit. Lektid och utevistelse hade till exempel utformats annorlunda och man hade inte haft möjlighet att ta vara på skolans traditioner som storsamlingar och friluftsdagar eller temadagar. Om detta hade varit en positiv eller negativ sak för eleverna verkar dock osäkert. De tror även att det för pedagogerna hade varit en annan situation, eftersom det inte hade funnits ett arbetslag på samma sätt, utan att de hade blivit mer isolerade från de andra pedagogerna i förskolan. Däremot tror de inte att sättet de arbetade med eleverna på hade förändrats utan att de hade fortsatt använda samma metoder, material och försökt förmedla samma kunskap till eleverna. De lyfter även fram att eleverna

inte hade haft samma trygghet när de börjar förstaklass om förskoleklassen legat i en förskola, för då hade de behövt börja skolan i en helt ny miljö med andra förväntningar och förutsättningar. Som det är nu är de redan integrerade i skolan och det blir en långsammare övergång där eleverna känner igen rutinerna när de börjar i förstaklass. Monika påstår att:

Det hade nog blivit mer som sexårsverksamheten fungerade förr när man satt och målade bokstäver tillsammans med sin grupp, men det hade inte blivit så skolförberedande med miljön. Det är ju det man är ute efter, att komma in i miljön (Monika).

Slutdiskussion

I vår slutdiskussion kommer vi att följa liknande disposition som vi gjort tidigare i rapporten, då vi kommer att diskutera kring varje tema för sig för att sedan, på slutet, knyta ihop hela diskussionen i en sammanfattning som återkopplas till vårt huvudsakliga syfte. Vi har även valt att ta upp några punkter kring hur vi hade kunnat arbeta annorlunda i denna undersökning och vad det hade fått för konsekvenser, samt lite grann kring hur man kan forska vidare inom detta och närliggande ämnen. Vi avslutar hela rapporten med några reflektioner där vi knyter an till vår inledning.

Förskoleklassen

Förskoleklasserna vi valde ut har ganska lika förutsättningar för sin verksamhet, vilket kan ses både som positivt och negativt i denna rapport då många svar är väldigt lika varandra och det är svårt att avgöra validiteten i våra resultat, men samtidigt får vi ändå se att det trots dessa liknande förutsättningar finns många olikheter på tidsfördelning och samarbete.

En stor sak som skiljer de båda förskoleklasserna åt är att man på Isabellskolan har mycket samarbete med en skolklass medan man på Linaskolan inte har så mycket samarbete med någon annan klass överhuvudtaget. På Isabellskolan har de ett ganska inrutat schema, med lektionstid och raster, medan pedagogerna på Linaskolan lägger upp sin dag lite som de själva vill. Vi tror att detta kan bero på att man på Isabellskolan är mer påverkad av skolans tidsbegränsningar och tar mera hänsyn till de övriga klasserna genom att följa deras schema. Samtidigt som det i Lpo94 står att alla pedagoger som arbetar inom skolan ska ta tillvara på varandras kompetenser för att ge en större bredd i undervisningen gentemot eleverna (Skolverket 2006a:6), vilket vi tror hade gynnat hela skolverksamheten på Linaskolan eftersom förskoleklassens arbetssätt då hade kunnat genomsyra skolans verksamhet också. Vi önskar att man tar tillvara på detta arbetssätt längre upp i åldrarna och en idé är att pedagogen från förskoleklassen följer eleverna upp genom några klasser för att på så vis hjälpa klassläraren att bli influerad av de arbetssätt som förekommer i förskoleklassen. Detta tror vi även skulle vara till gagn för eleverna, då de i så fall har en välkänd pedagog med sig, vilket kan ge en extra trygghet, samt att pedagogen i förskoleklassen inte behöver få en ny barngrupp varje år, utan lättare kan utgå ifrån elevernas erfarenheter och intressen, då pedagogen redan känner eleverna

Haug (1992) menar, enligt Pramling Samuelsson och Mauritzon (1997), att det är koderna i förskolan och skolan som präglar verksamheten och inte enbart personerna som arbetar där. Därför kommer även förskollärarna att ta efter grundskollärarnas arbetssätt med ämnesuppdelning (Haug 1992 i Pramling Samuelsson & Mauritzon 1997:47), vilket vi ser som en negativ trend då själva idén om förskoleklassen raseras. Därför anser vi att det är viktigt att ha blandade kompetenser inom arbetslagen och verkligen använda sig av varandra för att skapa broar och ta tillvara på det bästa inom varje verksamhet för att på så vis skapa en bra lärandearena för eleverna. Det är även viktigt som pedagog att vara medveten om denna osynliga påverkan så att den lättare uppmärksammas och mer medvetet kan undvikas, anser vi.

Klassrumsmiljön

Det är väldigt tydligt om och om igen att pedagogerna anser att de har för lite utrymme för sin verksamhet. De anser att om de bara hade fått mer utrymme hade de kunnat ha en annan typ av verksamhet och mer material för eleverna. Pedagogerna verkar vara särskilt bekymrade över platsbristen på grund av att elevernas behov av rörelse blir ignorerad och det verkar svårt att kompensera för denna brist, eftersom utevistelsen inte inbegriper pedagogerna på samma sätt som aktiviteterna i klassrummet. Det känns dock som att pedagogerna på Isabellskolan hade kunnat prova en ny placering av möblerna i klassrummet för att se om detta hade kunnat förändra möjligheterna till rörelse och då öppnat upp för nya sätt att utnyttja det lilla utrymme som de har. Kanske hade t.ex. en stor matta, som på Linaskolan, varit ett bättre alternativ för samlingen än sofforna, och detta hade kanske kunnat frigge utrymme för material som idag inte finns i klassrummet men som pedagogerna hade velat tillföra. Att sexåringar har ett stort behov av rörelse och att använda alla sina sinnen i sitt lärande är någonting som Pluckrose (1994) framhäver. Han anser att aktiviteterna och materialet i förskoleklassen ska vara anpassat så att de passar sexåringarna och genom att använda sig av mycket motoriska aktiviteter hjälper det eleverna att förstå sin omvärld (1994:18-19). Vi förstår att klassrummets utformning har stor betydelse för elevernas inläring och eftersom man inom det sociokulturella perspektivet anser att man lär bäst i en bra lärandemiljö (Dysthe 2007:44), så är detta extra viktigt att ta fasta på när man som pedagog planerar både sitt klassrum och sitt material. Vi håller med våra informanter om att det tyvärr finns stora hinder vad gäller klassrummets utformning som man tyvärr inte kan göra så mycket åt, men vi kan ändå se att pedagogerna gör sitt bästa för att få till en så bra lärandemiljö som möjligt för sig och sina elever.

Linaskolan har många fler rum för eleverna att fördela sig i än vad Isabellskolan har, vilket kan vara både positivt och negativt. Eleverna har möjlighet att ägna sig åt många olika aktiviteter samtidigt utan att bli störda eller störa andra, samtidigt som pedagogerna inte har samma överblick över elevernas aktiviteter. Linaskolan har även en intressant tanke med att varje år förändra rummen i förhållande till vad den nya klassen uppfattas behöva, vilket gör att de kan bli mer uppmärksamma på vad som inte fungerar samtidigt som det som är mest intressant får mest utrymme. Detta tycker vi tyder på att man försöker utgå ifrån elevernas intressen och vilja att själva utforska och försöker bygga vidare på det som har betydelse för eleverna, vilket vi anser är ett arbetsätt som är mycket influerat av förskolans sätt att arbeta. Regeringen menar att förskolans pedagogiska tradition med lek, skapande och eget utforskande ska ges stort utrymme i förskoleklassen så att grundskolan också kan ta del av denna pedagogik (Utbildningsdepartementet 2008).

I form av material verkar Linaskolan ha ett bredare utbud av leksaker jämfört med Isabellskolan, som i stor utsträckning enbart tillhandahåller pyssel. Detta är förstås något som även det regleras av klassrummets storlek, men det kan vara svårt för de elever som ännu inte nått upp till den mognadsnivå där för mycket stillasittande aktiviteter är intressanta. Pramling Samuelsson och Mauritzson (1997) menar att sexåringar har olika mycket uthållighet för att ägna sig åt en enskild aktivitet och därför bör man som pedagog tänka på att skapa en miljö där det finns chans att ha flera aktiviteter igång samtidigt (1997:60-61). För de elever som fortfarande behöver *leka* med material även inomhus, kan en miljö utan dessa förutsättningar bli komplicerad att befinna sig i. Dessa elever kan lätt bli dem som aldrig hittar något att göra och bara driver omkring i klassrummet. Det kan faktiskt vara så att det är just dessa elever som, även om de kanske är de som är duktigast i klassen på t.ex. bokstäver, hade behövt ett annat utbud av leksaker till sitt förfogande.

Förskoleklassens arbetssätt

En sak som är påfallande är att alla de fyra pedagoger vi intervjuat verkar ha samma mål med förskoleklassen som verksamhet, nämligen att man ska försöka få eleverna att bli en bra grupp som sedan ska klara sig vidare tillsammans i skolan. Man har stort fokus på det sociala samspelet och tycker inte att det viktigaste att lära sig i förskoleklassen är att läsa, skriva och räkna eftersom man senare i livet kommer att få möjlighet till detta. Miljön runtomkring eleverna är också någonting som alla pedagoger tar upp; att eleverna ska lära känna skolans miljö, så de känner sig hemmastadda inför den 'riktiga' skolstarten. Lumholdt et al. (2006) tar upp att det viktigaste för eleverna i förskoleklassen är att lära känna och känna sig trygga i skolmiljön (2006:7), vilket vi även kan se att de intervjuade pedagogerna har som sin viktigaste utgångspunkt.

Att leken är av stor betydelse i en lärandemiljö är någonting som lyfts fram flera gånger under våra intervjuer och detta kan till viss ha att göra med att tre av de pedagoger vi intervjuat är förskollärare och alltså har en utbildning där mycket fokus läggs på just lek. Dock ser man att det finns för lite tid under dagen som eleverna är i förskoleklassen så utrymmet för lek blir inte så stort, någonting som pedagogerna gärna vill ändra på. I förskolan ser man leken som en del i lärandet och detta bör följa med eleverna upp i förskoleklassen anser Lumholdt et al. (2006:5). Detta tycker vi oss kunna se i de förskoleklasser vi har haft fokus på i vår rapport, även om pedagogerna som vi intervjuat, som sagt, gärna hade sett att det fanns mera tid för fri lek än vad det gör i dagsläget. Bergström (2006) anser att det är den vuxnes ansvar att ge eleverna utrymme och förutsättningar för att utveckla sin lek (2006:25) så trots den upplevda tidspressen, så är det alltså upp till pedagogerna att se till så att leken får större utrymme och detta tycker vi är viktigt att ha i åtanke när man arbetar i en förskoleklass. I Lpo94 (Skolverket 2006a:6) står det att leken är ett viktigt inslag i skolan verksamhet, särskilt för att de yngsta eleverna lättare ska kunna tillägna sig kunskap, och eftersom förskoleklassen arbetar efter Lpo94 så är det varje pedagogs skyldighet att tillgodose eleverna med lektillfällen.

Pedagogerna är överens om att läroplanen är ett viktigt dokument att arbeta efter, men samtidigt så uttrycks ibland att man är lite osäker på under vilken läroplan man står som pedagog i en förskoleklass och anser att det bästa kanske vore om förskoleklassen fick en egen läroplan eftersom det skulle bli mera tydligt. Detta håller vi absolut med om då Lpo94 (Skolverket 2006a) är ett målstyrt dokument (2006a:8) och Lpfö98 endast har strävansmål, så blir det otydligt då förskoleklassen ingår under Lpo94, men endast har strävansmål. Vi tror även att statusen på förskoleklassen skulle höjas om den fick ett eget styrdokument att arbeta efter, eftersom man som pedagog då kan vara tydligare i sina mål gentemot föräldrar och även mot sig själv som pedagog.

På Isabellskolan använder man sig av arbetsböcker i sin verksamhet till skillnad från förskoleklassen på Linaskolan. Men man är samtidigt medveten om att det finns mycket annat material som man kan använda och som man använder sig av, så läroböcker är ingenting som man känner att man måste arbeta med utan det är enbart för att eleverna visar intresse för det som man väljer att arbeta på det viset. Vi ser det inte som negativt att man tagit del av skolans arbetssätt genom att använda sig av läroböcker, så länge man gör det för att det finns ett intresse och en vilja hos eleverna och att man som pedagog är medveten om varför man valt att arbeta på just det sättet. De intervjuade pedagogerna menar att sexåringar ofta har ett stort intresse i att lära sig läsa, skriva och räkna och därför utgår pedagogerna ifrån detta när de planerar sin verksamhet och oavsett om man utgår ifrån en arbetsbok eller ett egenkomponerat häfte så är ju materialet byggt på elevernas intresse. Dock får det inte bli ett tvång att alla

elever ska ha klarat en viss arbetsbok i förskoleklassen, eftersom det då blir ett mål man ska nå och det strider mot förskoleklassens egentliga arbetssätt. Vi anser att arbetsböckerna enbart ska finnas till för att eleverna har visat ett intresse för dessa.

Vi uppfattar att pedagogerna är noga med att utgå ifrån elevernas intressen och tidigare erfarenheter, trots att de enbart har ett år på sig att lära känna eleverna. Detta sker genom att de samtalar mycket med eleverna och även med deras föräldrar för att få komma så nära in på elevernas vardag som möjligt. Måltider och samlingar anser pedagogerna är bra tillfälle att föra långa och djupa diskussioner, som man som pedagog sedan kan bygga vidare sin verksamhet kring. Enligt det sociokulturella perspektivet så är kommunikationen mellan människor en stor del av det egna lärandet (Dysthe 2007:48) och då pedagogerna för samtal med sina elever ger det eleverna en chans att lära, även om det inte är under specifika lärandesituationer, anser vi.

Huruvida verksamheten med sexåringar har förändrats sedan reformen om förskoleklassen kom för tio år sedan är mycket tveksamt, eftersom de fyra intervjuade pedagogerna är helt överens om att det inte har skett någon förändring på grund av den. Vi blev även vi förvånade över att förskoleklassen bara sägs ha funnits i tio år, eftersom det tydligen fanns mycket sexårsverksamhet i skolan även innan dess. Det känns inte heller som att beslutet blev så väl förankrat hos dem som arbetar inom förskoleklassen. Dock anser både vi och pedagogerna att deras arbetssätt överensstämmer med regeringens målformulering om hur förskoleklassen skall arbeta, att man ska vara en bro mellan förskola och skola och ta in mycket av förskolepedagogiken i sitt arbetssätt och på så vis även få in mer av förskolans arbetssätt i skolan. Detta motsätter sig Karlsson et al. (2006) som menar att förskoleklassen istället har blivit ett tionde skolår och inte en förlängd arm ifrån förskolan, eftersom arbetssättet i förskoleklassen påminner alldeles för mycket om skolans arbetssätt, istället för förskolans, som det var tänkt, i de förskoleklasser som de har observerat. Vi har ju gjort en väldigt liten undersökning och kan i och med det inte bekräfta att alla förskoleklasser runt om i Sverige arbetar på detta sätt som vi får fram i den här rapporten. Vi kan ändå se att det finns förskoleklasser som faktiskt tagit tillvara på riktlinjerna från regeringen oavsett om de är medvetna om det eller inte och det tycker vi är intressant då vår tro från början var att man arbetade mer efter skolans arbetssätt än förskolans.

Pedagogens tankar kring hinder och möjligheter

Pedagogerna verkar väldigt nöjda med sin verksamhet och vad de gör av de förutsättningar som finns. Det enda de verkar vilja förändra är sådant som egentligen ligger på högre beslutsfattarens ansvar, så som längre dagar och mindre elevgrupper. Dock anser vi att det kan finnas en fara i att inte granska sin verksamhet mer kritiskt, eftersom det då är lätt att man fastnar i invanda och trygga arbetssätt trots att en annan metod hade kunnat fungera bättre och kanske egentligen är det man vill arbeta efter. Hade man inom läraryrket haft större fokus på hur man som pedagog kritiskt bör granska sitt arbete och hela tiden sträva mot att utvecklas, så hade dagens pedagoger arbetat mera reflekterande, tror vi.

Det är oroväckande att det fortfarande finns föräldrar som kallar förskoleklassen för 'nollan' eller 'förskola', efter så många år, liksom det finns många, även pedagoger, som kallar förskolan för 'dagis'. Detta blir extra tydligt när inte ens de som arbetar i verksamheten bryr sig om de rätta benämningarna. För att människor utanför verksamheten ska förändras krävs det först och främst en tydlighet inifrån och det bör även, som pedagogerna på Linaskolan påpekade, finnas tydliga målformuleringar för förskoleklassen som utomstående kan ta del av.

Detta för att få en tydligare bild av vad man som pedagog har att utföra, men också för att höja verksamhetens status så samhället förstår vilket viktigt arbete förskoleklasspedagogerna utför. Utifrån dessa mål skulle sedan varje arbetslag kunna planera hur de ville arbeta för att nå dessa mål och vilken pedagogik de ansåg vara rätt att utgå ifrån. Men det är ju trots allt så, att för att förskoleklassen ska få en plan med mål att uppnå måste den bli obligatorisk eftersom föräldrar i nuläget inte har ett krav på att placera sina barn i förskoleklassen och då kan man inte heller ha mål att uppnå i verksamheten.

Pedagogerna anser även att de har möjlighet att genom sin förskolläraryroll påverka den övriga skolverksamheten med sitt synsätt eftersom de ligger belägna i en skolmiljö och de anser att även om förskoleklassen skulle bli ett tionde skolår så måste förskollärarna vara kvar inom skolan för att det ska finnas en röd tråd från förskolan och upp mot gymnasiet. Ett hinder som en av pedagogerna tog upp var att verksamheten inte är så tydligt förankrad i styrdokumentet, vilket gör att man som pedagog har svårt att veta vad som förväntas av en och detta är någonting som vi absolut tror kommer att kunna förändras om man gör förskoleklassen till en obligatorisk verksamhet eller att förskoleklassen får en egen läroplan att arbeta efter.

Enligt våra intervjuer anser pedagogerna i förskoleklassen att verksamheten är ett mellanting mellan förskola och skola och kanske till och med lutar mer åt förskolan, trots att de ligger i anslutning till skolan. I *Förskoleklassen – ett tionde skolår?* diskuterar Karlsson et al. (2006) likheter och skillnader mellan dessa tre verksamheter och den information som framkommer i deras undersökning stämmer till viss del med den information som vi tagit del av. Den syn på rasternas funktion som vi upplevt stämmer väl överens med den som Karlsson et al. (2006) upplever, likaså sker luncherna i en matsal och inte i de ordinarie lokalerna. Dock finns i Linaskolan en tydlig skillnad vad gäller arbetspassen, eftersom pedagogerna där mer lägger in raster där de passar och inte använder sig av bestämda tider, vilket förekommer i Isabellskolan. En annan likhet mellan det vi fått veta och Karlssons et al. (2006) undersökning är att det förekommer morgonsamling och förmiddagsaktiviteter i förskoleklassen. Detta förekommer enligt Karlsson et al. (2006) i alla tre verksamheterna, så denna kunskap för inte förskoleklassen närmare vare sig förskolans eller skolans verksamhet. Däremot är användningen av scheman i förskoleklassen något som tillhör skolans värld.

Pedagogerna anser att anledningen till att förskoleklassen bör ligga i skolan är att den är skolförberedande. Genom att vistas på skolans område och följa en del av skolans rutiner har eleverna till viss del redan anpassat sig till miljön när de börjar förstaklass. Detta anser även vi är viktigt eftersom detta är en av anledningarna till att förskoleklassen hamnat i skolan. Den andra stora anledningen är att förskoleklassen ska kunna föra in förskolans arbetssätt i skolan och detta verkar vara en svår bit, då förskoleklassen ofta kan vara skild från skolans övriga verksamhet, precis som i Linaskolan. När inget samarbete finns mellan förskoleklassen och de övriga klasserna på skolan sker heller ingen integration av arbetssätten. Dock finns det mycket som tyder på att pedagogerna i förskoleklasserna jobbar mycket för att de i sitt arbete ska kunna ha kvar delar av förskolans arbets- och förhållningssätt, även om leken till viss del verkar ha tappat en del av sin pedagogiska betydelse och mer ses som avkoppling än ett undervisningsverktyg.

Sammanfattning

Vi kommer nu att förtydliga och diskutera de svar vi kommit fram till i vår rapport genom att jämföra svaren med vårt syfte och våra frågeställningar.

Influenser från förskolans eller skolans verksamhet?

Vad påverkas egentligen förskoleklassen mest av, förskolan eller skolan? På vilket sätt påverkar dessa båda verksamheter förskoleklassen?

Vårt svar på detta, utifrån den analys vi gjort av intervjuerna, är att förskoleklassen faktiskt ligger mitt emellan förskolan och skolan i sitt arbetssätt. Det som skulle kunna förespråka att de influeras mer av skolan är att en av förskoleklasserna använder sig av skolans benämningar som 'klassrum', 'lektion' och 'rast', samt att de inte ser rasten som en pedagogisk lärandesituation. Däremot verkar mycket av förskolans förhållningssätt, att arbeta med eleverna på den nivå där de är samtidigt som man ser till gruppen, vara väldigt stark. Vi anser att förskoleklassen har gjort en ganska bra avvägning mellan förskolans och skolans arbetssätt, där eleverna har möjlighet att komma in i skolans värld på vissa plan, samtidigt som de får vara kvar i förskolans trygghet genom att pedagogerna möter eleverna där de befinner sig.

Den fysiska miljön

I hur stor grad påverkas verksamheten av den fysiska miljö som den befinner sig i? Vad hade kunnat förändra verksamheten och är dessa förändringar möjliga?

Det är tydligt att miljön har betydelse för hur verksamheten utformas. I synnerhet verkar för små utrymmen påverka elevernas rörelsemöjligheter och lekar. Det finns inte plats till allt, och med större rum hade verksamheten kunnat utformas annorlunda. Kanske är det just en förändring av utrymmena som ska till för att förskoleklassens verksamhet ska kunna använda sig mer av förskolans arbetssätt där lek och rörelse är så viktigt. Det är mycket som talar för att förskoleklassen hade blivit ännu bättre med större utrymmen, men det är även en förändring som kräver mycket för att bli möjlig.

Hinder och möjligheter i förskoleklassen

Vilka hinder och möjligheter finns egentligen i förskoleklassen?

Pedagogerna verkar, som vi konstaterade tidigare, vara relativt nöjda med den verksamhet de bedriver, om man kan bortse från sådant som för små lokaler, för stora klasser och för lite tid. Att det finns möjligheter att arbeta med andra klasser verkar viktigt och något som Isabellskolans personal anser vara en stor tillgång, både för de själva och för eleverna. Det verkar också som att pedagogerna ser sig själva som styrande av verksamhetens utformning, vilket får oss att tro att möjligheterna för verksamheten är stora och att den även är väl utformad.

Obligatorisk förskoleklass eller ett tionde skolår

De pedagoger vi intervjuade var rörande överens om att förskoleklassen borde bli obligatorisk, eftersom den gav så mycket inför det första skolåret. Dock verkade de vara överens med oss om att förskoleklassen bör vara kvar i den form den är nu, som en bro mellan förskola och skola, och inte bli ett tionde skolår. Risken med att göra förskoleklassen till ett tionde skolår tror vi är att den då lätt blir enbart skola och att förskolan försvinner från den, vilket gör den mindre användbar, eftersom det är kravlösheten som är det viktiga med förskoleklassen. Det finns inget som eleverna *måste* kunna när de slutar och de får möjlighet att öva upp sin sociala förmåga ytterligare på ett lustfyllt och lekfullt sätt.

Källkritiska reflektioner och förslag på vidare forskning

Denna rapport är inte fullständig på något sätt. För att få ett säkrare analysmaterial hade fler intervjuer behövt göras, och i synnerhet på fler skolor. Vi ser i efterhand att det troligen hade varit bättre att intervjua fyra pedagoger i fyra olika förskoleklasser för att på så sätt få en större bredd i svaren. Nu har vi förstått att de pedagoger som arbetar tillsammans ofta har ett likadant synsätt på sin verksamhet vilket gör att de svar vi fick blev relativt lika varandra. Trots detta så anser vi att vi verkligen fått tag i pedagogernas innersta tankar om sin verksamhet och genom att svaren vi fick stämde någorlunda överens inom arbetslaget så tyder det ju ändå på att arbetssättet är väl förankrat och att man har samma mål och visioner, vilket är positivt.

Hade vi haft mer tid hade vi gärna hittat förskoleklasser som låg i anslutning till en förskola i stället för en skola, för att bättre kunna jämföra hur ett sådant arbetssätt hade skilt sig från det i skolan. Vi skulle också vilja utveckla vår rapport genom att göra längre klassrumsobservationer på de skolor där vi intervjuat pedagogerna för att se om det vi fick fram i intervjuerna stämmer överens med det vi ser i klassrummet. I dessa observationer skulle vi även vilja ha möjlighet att inkludera en förskoleklass belägen i en förskola. Vi skulle utöver detta vilja göra intervjuer i fler skolor och förskolor med pedagoger verksamma i förskoleklass, för att se om vi får samma resultat vid en större undersökning som i vår lilla. På detta sätt hade vår studie kunnat få mer tyngd och säkerhet.

Slutligen skulle denna rapport kunna stärkas genom att göra en kvantitativ undersökning i valda förskoleklasser i hela, eller en bit av, Sverige, för att se om arbetssätt och synsätt i förskoleklasser stämmer överens nationellt, eller kanske skiljer sig mellan län, kommuner eller till och med stadsdelar. Även detta hade hjälpt till att ge vår rapport ett säkrare resultat.

Vi har även funderat kring förslag på andra uppsatssämen som skulle vara intressant att följa upp.

- Vad händer med de fåtal elever som inte gått i förskoleklass när de börjar i ettan?
- Hur ser rektorerna på förskoleklassens verksamhet?
- Hur kan man använda sig av utevistelsen på ett mera pedagogiskt vis inom förskoleklass verksamheten?

Avslutande tankar och reflektioner

Vi anser inte, till skillnad från Jan Björklund som vi tog upp i inledningen, att vi bör ha ett tionde skolår istället för en förskoleklass. Vi tror då att verksamheten inte alls kommer att influeras av förskolans arbetssätt och det tycker vi vore en fruktansvärd förlust. Vi tror däremot att det är bra om förskoleklassen blir en obligatorisk skolform som alla elever skall ha genomgått. Men viktigt är då att verksamheten inte förändras, och blir mer influerad av skolans arbetssätt, utan istället är en bro mellan förskolan och skolan, en mjuk övergång där man som elev har chans att lära känna sin nya skolmiljö, sin nya klass och får 'prova på' att vara i skolan under lekfulla och roliga omständigheter. Sammanfattningsvis vill vi säga att vi i vår grundtanke till denna studie trodde att förskoleklassverksamheterna var snarlika grundskolans verksamhet på alla plan, men att vi nu kommit till insikt om att förskoleklassen verkligen är ett mellanting mellan förskolan och skolan och detta ser vi enbart som positivt. Vi anser att förskoleklassen verkligen fyller sin funktion och hoppas innerligt att verksamheten skall få högre status, egen läroplan, samt blir en obligatorisk skolform. En

skolform där man bygger en bro mellan förskoleverksamheten och grundskolans verksamhet på ett lustfyllt och lärorikt sätt för såväl eleverna som för de yrkesverksamma pedagogerna, d.v.s. den yrkesgrupp vi själva kommer att ingå i efter vår avslutade utbildning.

Referenslista

Böcker

Dysthe, Olga (2007). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wägnerud, Lena. (2004). *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Elanders Gotab.

Kapitel i bok: Fägerborg, Eva (1999). ”Intervjuer” i Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus, *Etnologiskt fältarbete* (s. 55– 72) . Lund: Studentlitteratur.

Karlsson, Marie, Melander, Helen, Pérez Prieto, Héctor & Sahlström, Fritjof. (2006). *Förskoleklassen – ett tionde skolår?*. Stockholm: Liber.

Pluckrose, Henry (1994). *Börja skolan vid 6*. Stockholm: Berghs Förlag AB.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Mauritzson, Ulla (1997). *Att lära som sexåring En kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket.

Kapitel i bok: Pripp, Oscar (1999). ”Reflektion och etik” i Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus, *Etnologiskt fältarbete* (s. 41– 54) . Lund: Studentlitteratur.

Stukát, Staffan (2007). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Rapporter

Palmblad, Jan. (2001). *Förskoleklassen – Historik och kursplan*. Linköpings universitet: UniTryck.

Skolverket. (2001). *Att bygga en ny skolform för 6-åringar*. (Skolverkets rapport 201). Stockholm.

Kapitel i rapport: Säljö, Roger (2003). ”Föreställningar om lärande och tidsanda” i Selander, Staffan (red.), *Kobran, nallen och Majjen. Tradition och förnyelse i svensk skola och skolforskning* (Forskning i fokus nr 12)(s. 71– 89). Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Tidskrifter

Lumholdt, Helene (2008). Förskoleklassen- skolformen som bara blev. *Förskolan nr 6* sidorna 34-35.

Häften

Bergström, Eva (2006). *Förskoleklassen*. Solna: Fortbildning AB.

Lumholdt, Helene & Klasén McGrath, Monica (2006). *Att leka sig in i skolans värld*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Internetsidor

Skolverket (2008). *Förskoleklass*. Hämtat den 5 december 2008 från:
www.skolverket.se/sb/d/372/a/839

Skolverket (2006a). *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo94*. Hämtat den 3 december 2008 från:
<http://www.escandinavo.com/download/lpo94swe.pdf>

Skolverket (2006b). *Läroplanen för förskolan, Lpfö98*. Hämtat den 5 december 2008 från:
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1067> klicka på ”rapporten i pdf format” i denna länk.

Skolverket (2005). *Vad är förskoleklass?* Hämtat den 5 december 2008 från:
<http://www.skolverket.se/sb/d/2422>

Utbildningsdepartementet (2008). *Förskoleklassen*. Hämtat den 5 december 2008 från:
<http://www.regeringen.se/sb/d/6460>

Intervjuer

Intervju med Elisa på Isabellskolan 2008-11-11 (finns tillhanda hos författarna).

Intervju med Mimmi på Linaskolan 2008-11-26 (finns tillhanda hos författarna).

Intervju med Monika på Linaskolan 2008-11-12 (finns tillhanda hos författarna).

Intervju med Ros-Marie på Isabellskolan 2008-11-11 (finns tillhanda hos författarna).

Bilaga 1

Intervjufrågor

Pedagogen

Ålder:

Utbildning:

Antal år i förskoleklass

Antal år i skol-/förskoleverksamhet

Förskoleklassen

Antal elever

Antal flickor och pojkar

Antal pedagoger och deras utbildning

Mångkulturell skola?

Hur samarbetar ni med andra klasser eller förskolor?

Hur många lektionstimmar med planerad undervisning har ni per dag/per vecka?

Använder ni er av någon särskild sorts pedagogik?

Klassrumsmiljö

Vilka tankar hade ni när ni möblerade ert klassrum?

Hur skulle man kunna möblera annorlunda?

Skulle det kunna påverka verksamheten?

Har ni någon gång märkt att möbleringen förändrat atmosfären eller arbetsmetoden?

Varför valde ni det material ni har? (Leksaker och spel, mm)

Har ni medvetet valt bort något material?

Varför valde ni bort det?

Förskoleklassens arbetssätt

Vad tycker du är det viktigaste som barnen bör få med sig från förskoleklassen?

Vad anser du är förskoleklassens huvudsakliga syfte?

På vilket sätt påverkar styrdokumentet din planering av verksamheten?

(Lpo94/Lpfö98/kursplaner)

Om ni använder läromedel, vilka sorts läromedel är det?

Hur använder ni er av den fria leken respektive den styrda leken i verksamheten?

Hur fångar ni upp barnens nyfikenhet och tidigare erfarenheter i er verksamhet?

På vilka sätt anser du att ni arbetar efter regeringsbeslutet om förskoleklassen från 1998? (Läs upp sammanfattning av regeringsbeslutet)

Hur mycket tror du att regeringsbeslutet har påverkat arbetssättet i förskoleklasserna?

Skolans arbete i de tidigare åren över lag?

Hur mycket tror du att verksamheten påverkas av skolans arbetssätt?

Vilka förändringar har skett i verksamheten sedan regeringsbeslutet togs?

Vilka nya möjligheter finns?

Vad har blivit svårare?

Pedagogens tankar kring hinder och möjligheter

Om du fick möjlighet, hur skulle du vilja förändra verksamheten?

Vilka hinder finns?

Skulle det behövas en speciellt utarbetad förskoleklasspedagogik?

Varför/Varför inte?

Om ja, vad skulle den innehålla?

Hur tycker du att arbetssättet i förskoleklassen skiljer sig från skolans och förskolans arbetssätt?

Vad tycker du är det svåraste med att kombinera dessa arbetssätt?

Vilka fördelar resp. nackdelar finns det med att förskoleklassen skulle bli obligatorisk?

Vad finns det för hinder till att den inte redan är obligatorisk?

Hur viktigt är det att barnen går i förskoleklassen?

På vilket sätt tror du förskoleklassen hade utformats annorlunda om den var integrerad med förskolan?

Något ytterligare att tillägga?